

2-нэ нап.

Замудин и тхылъым upamlarla ППРІХР

3-нэ нап.

3-нэ нап.

Шрик[Абаш

аdyghe@mail.ru ● 2021 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 19, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокІ ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghepsale.ru

ыналъэ зыужьыныгъэр ирагъэф Гак Гуэ

УФ-м и Президентым и лыкіуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ шІыналъэм шыІэ Чайкэ Юрийрэ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбекрэ дыгъуасэ зэіўшіаш.

ХЬЭЩІЭР Къэбэрдей-Балъкъэрым къеблэгъащ республикэм и япэ Президенту щыта Кіуэкіуэ Валерэ къызэралъхурэ илъэс 80 зэрырикъум траухуа фэеплъ Іуэхугъуэхэм хэтыну.

КъулыкъущІэхэр тепсэлъыхьащ ди щІыналъэм и социально-экономикэ, жылагъуэ-политикэ зыужьыныгъэм ехьэлІа Іуэхухэм, псом хуэмыдэу УФ-м и Президент Владимир ищla П́утин пщэрылъхэр гъэзэщ а зэры-

чайкэ Юрий Кіуэкіуэ Казбек щигъэгъуэзащ лышх узыфэм щегэээ республикэ сымаджэщым и ухуэныгъэр

щіэшхуэ щекіуэкіащ.

КъБР-м и япэ Президенту щыта

Кіуэкіуэ Валерэ Мухьэмэд и къуэр къызэралъхурэ илъэс 80

зэрырикъум теухуауэ КъБР-м и

Правительствэм и Унэм зэlу-

и кіэм нэгъэсынымкіэ дэіэпыкъуэгъу къазэрыхуэхъунум теухуауэ къащта унафэм. Лэжьыгъэхэр 2013 къызэтрагъэувыІауэ щытащ, иджы а Іуэхум УФ-м и Президентым и ліыкіуэу КИФЩІ-м щыІэм и аппаратым Урысей Федерацэм ФинансхэмкІэ и министерствэр дэщІыгъуу хэплъащи. зэман гъунэгъум ухуэныгъэм и ужь ихьэжынущ.

КъБР-м и Іэтащхьэм Чайкэ Юрий фІыщІэ хуищІащ, республикэм и гугъуехьхэм зэпымыууэ гулъытэ къызэрыхуищіым папщіэ. Щхьэхуэу ахэр тепсэлъыхьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым коронавирусым зэрызыщиубгъу щІыкІэмрэ ар къызэтегъэувыІэнымкІэ къагъэсэбэп Іэмалхэмрэ.

Чайкэ Юрий а махуэм удз гъэгъахэр трилъхьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и япэ Президенту щыта Кіуэкіуэ Валерэ и фэеплъ сыным.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я npecc-lyэхущlапlэ.

гуащіэр ди гъуазэщ ноби

щхьэу щытахэу Урысей Федерацэм ШынагъуэншагъэмкІэ и Советым и Секретарым и къуэдзэ Кіуэкіуэ Юрий, УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым ФедерацэмкІэ и Советым сенатору щыІэ Къанокъуэ Арсен, УФ-м и Къэрал Думэм и депутат-хэр, сенаторхэр, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентымрэ Правительствэмрэ хэтхэр, щІыналъэ, къалэ администрацэхэм я Іэтащхьэхэр, КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэтхэр, къэрал къулыкъущІапіэхэм я унафэщіхэр, политикэ партхэм, жылагъуэ, дин зэгухьэны-гъэхэм я ліыкіуэхэр, еджапіэ нэхъыщхьэхэм я унафэщІхэр, жур-

гъэкІуэкІащ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и тхьэмадэ Берд Хьэзрэталий. Абы къызэхуэсахэм фІэхъускІэ захуигъазэри, псалъэ иритащ УФ-м и Президентым и полномочнэ ліыкіуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щіынальэм щыіэ Чайкэ Юрий. Ар къеджащ УФ-м и Президент Путин Владимир Кіуэкіуэ Валерэ къызэралъхурэ илъэс 80 зэрырикъум теухуа Туэхум хэтхэм зэрызахуйгъазэ телеграммэм.

«Кіуэкіуэ Валерэ къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэшхуэу, цІыху щыпкъзу, жыджэру щытащ. Урысейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым я зэlузэпэщыныгъэм хуэлэжьэным и гъащІэр теухуат. Ўрысей Федерацэм хэт щІыналъэм зыхуей хуэзэу зиужьынымкіэ куэд ищіащ, гурэ псэкІэ хуэлэжьащ и хэкуэгъухэм. Кавказ Ищхъэрэр щытыкІэ гугъу щита лъэхъэнэм лІыгъэ нэсрэ хахуагъэрэ къызэкъуихащ КІуэкІуэм. ХузэфІэкІ псори хилъхьащ лъэпкъ зэгурыІуэныгъэр гъэбыдэным, щІыналъэм мамырыгъэ илъыным, къэралыгъуэ зиlэж республикэ щхьэхуэр хъумэным. КъБР-м и япэ Президенту щыщытам КІуэкІуэ Валерэ къызэринэк а Іуэхущ афэхэмрэ дуней тетыкІэмрэ щапхъэ яхуэхъўу дяпэкІи щІыналъэм зэрызиужьынур, абы и Іуэхухэм иджыри къызэрыпащэнур си фІэщ мэхъу», - щыжеІэ Президентым телеграммэм.

- Си щхьэм къыбгъэдэкІыу жысІэну сыхуейщ нобэ дигу къэдгъэкІыж ліыр хэкупсэ нэсу, лъэпкъылі пашэу щыткІэрэ, иджырей Къэбэрдей-Балъкъэрым и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэ ин зэрыхуищ ар, къыпищащ Чайкэ Юрий. - Сэ фіыуэ сцІыхуну си насып къихьащ КІуэкІуэ Валерэ. 1990 гъэхэм, 2000 гъэм и пэщіэдзэхэм куэдрэ лэжьыгъэ ІуэхукІэ дызэхуэзащ, дызэпсэлъащ. Сэ слъэгъуащ абы и хэкум ис лъэпкъхэм щхьэкІэ и гур зэрыузыр. Ар Іущыгъэ ин зыбгъэдэлъ, жэуаплыныгъэ зыпылъ Іуэху зи пщэ и дежкІэ мытыншу щыта лъэхъэдэзылъхьэжыф, пэжым и телъхьэ, хэкІыпІэ къэзыгъуэтыф совет, урысей политик лъэрызехьэхэм ящыщ зыт. Абы къигъэна щІэиныр фи гъуазэу дяпэкІи зыужьыныгъэм фызэрыхуэкІуэнум сэ шэч къытес-

хьэркъым. Зи хэкум, зи щІыналъэм, зи лъэпкъым хуэпэжу лэжьа, псэуа лІы щэджащэм къикіуа гъуэгуанэмрэ къыхуащіырт.

лэжьыгъэмрэ къыхэщу зэфІиха убгъуауэ къэпсэлъащ КъБР-м й Жылагъуэ палатэм и унафэщТ Берд Хьэзрэталий.

Ар тепсэлъыхьыжащ Кіуэкіуэр «Лэскэн» совхозым и унафэщіу щыщыта лъэхъэнэм щегъэжьауэ къикІуа политикэ гъуэгум. 1974 -1983 гъэхэм КПСС-м и Аруан райкомым и япэ секретару зэрыщытар,

лъэхъэнэм куейр экономикэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыщі щіынальэ зэрыхъуар, КПСС-м и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым мэкъумэш ІзнатІзмкІз и секретару, обкомым и етІуанэ секретару, КПСС-м и Къзбэрдей-Балъкъэр обкомым и секретару щылэжьахэм хузэфІэкІар, нэгъуэщІ куэди къызэхуэса-

хэм ягу къйгъэкІыжащ. Политик жыжьаплъэр щытыкІэ гугъу куэдым зэрыпэлъэщар, ди хэкум къыщыхъуа зэпэщІзувэныгъэхэр мамыру зэригъэзэк уэжар, ар Президенту щыщыта илъэсхэм республикэм хэхъуэрэ ехъул эныгъэу и ар зэпкърыхауэ къызэхуэсахэм я пащхьэ ирилъхьащ Бердым.

Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и Іэтащхьэ Темрезов Рашид жиІащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и япэ Президенту щыта, илъэс 16 ипэ дунейм ехыжа КІуэкІуэм и лэжьыгъэ бгъэдыхьэкІэмрэ и а зэф зэк ымрэ республикэм ис дэтхэнэ зым дежкій зэрыщапхъэр.

Псоми дощіэ Кіуэкіуэм и ціэр тхыдэм дахэу къызэрыхэнар. Ар псэ хьэлэлкіэ хуэлэжьащ и лъахэм, гурэ псэкіэ фіыуэ илъэгъуащ и хэкуэгъухэр икіи КъБР-м мамырыгъэ щы і энымкі эхузэфі экі къйгъэнакъым, - жи ащ Темрезовым. -Гугъущ абы къулыкъум щигъэува пщальэм и льагагьыр къэпльытэну. Жыжьаплъэу, Іущу зэрыщытам къыхэкІыу, Урысей къэралыгъуэм нэм хузэфІэкІащ лъэпкъ, дин зэныбжьэгъугъэр и лъахэм щихъумэн, ар нэхъри игъэбыдэн. Политикэ гупсысэ зэпэлъыта зэриlам къыхэкІыу, Къэбэрдей-Балъкъэрыр гъуэгу захуэ тригъэувауэ щытащ. Абыкіэ пщіэшхуэ къыщилэжьат и хэкуэгъухэм я деж, апхуэдэуи и лэжьэгъухэм щІыхь

КІуэкІуэм и политикэ гупсысэ убзыхуам и фІыгъэкІэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и мызакъуэу, Кавказ Ищхъэрэм и адрей хэгъуэгухэри зыужьыныгъэм, зэкъуэтыныгъэм хуиунэтіащ. Псом ди дежкіи щапхъэщ абы и лэжьыгъэр. Казбек, нобэ Валерэ и ІуэхущІафэхэм хуэфэщэну къыпыбощэ, и Іуэху еплъыкізу щытахэр тегъэщіапіэ пщіыуэ. Си къэпсэлъэныгъэм и кlэухыу узыншагъэ быдэрэ гъащІэ кІыхьрэ иІэну сехъуэхъуну сыхуейщ КІуэкІуэ Валерэ щІэгъэкъуэн нэхъыщхьэу иla Klyэкlyэ Виолеттэ.

ЦІыхум и хуитыныгъэхэр хъумэнымкІэ уполномоченнэў КъБР-м щыіэ Зумакулов Борис жиіащ Кіуэкіуэ Валерэ КъБР-м и япэ Президенту щыхахам тхьэрыІуэ зэрищіар нобэ хуэдэу зэрищіэжыр, езыри абы зэрыщІэсар.

Кіуэкіуэр си дежкіэ Президент къудейуэкъым зэрыщытар, атІэ ныбжьэгъу пэжу, къуэш пэлъытэу дызэбгъэдэтащ, - къыхигъэщащ абы. - Ар и къалэным щыпэрыта лъэхъэнэр тыншу щытакъым. Псоми ящіэж абы щыгъуэм щыіа зэпэщІэувэныгъэхэр. КІуэкІуэм хузэфІэкІащ лъыгъажэ къыхэмыкіыу мамыру Іуэхур зэфіихыну. А лъэхъэнэм республикэмрэ цІыхубэмрэ я пащхьэ шытхь жэуаплыныгъэ иныр зы лым и пщэ къыдэхуащ икІи пщіэрэ щіыхьрэ иіэу а къалэныр игъэзэщ ауэ щытащ.

КІуэкІуэм и гугъу щыпщікіэ, хуабжьу ціыхугъэшхуэ зэрыхэлъам укъытемыувы Іэнкі э Іэмал и Іэкъым. Ар республикэм и ныбжьэгъухэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым ис лъэпкъхэмрэ зы унагъузу къызэщІэзыкъуэфт. Совет Союзым и дэнэ пліанэпи къыщаціыхурт, къыщащіэрт. Фіыуэ ялъагъурт, пщІэшхуэ хуащІырт Валерэ. Ар зэи емызэшу, сыт хуэдэ Іуэхуми хуэІэрыхуэу и къулыкъум пэрытащ. И гупсысэкіэр, къэіуэтэкіэр, утыку зэхүэмыдэхэм щиІэ къэпсэлъэкІэр куэдым ягъэщ агъуэрт, дэ дрипагэрт. Сэ зэи сщыгъупщэнукъым республикэр гугъуехь шыхэта лъэхъэнэм абы шыпсэу лъэпкъхэм я къэкІуэнур зэрыхъўнумкІэ жэуаплыныгъэ зэрихьар икІи зэрынэхъыфІым хуэдэу Іуэхур зэрызэфІихар. Апхуэдэущ ар дигу къызэринэжари.

Федеральнэ къулыкъущІапІэхэм ядэлэжьэнымкІэ КъБР-м и Іэтащхьэм и ліыкіуэу Москва щыіэ-КъБР-м и Правительством и Унафощым и къуэдзэ Губин Геннадий тепсэлъыхьащ КІуэкІуэм и цІэм республикэми къэралми я дежкІэ мыхьэнэуэ иlам. Іулыдж иlэу, цlыхугъэ хэлъу, еш имыщІэу, акъыл жанрэ гупсысэ куурэ къигъэлъагъуэу и къулыкъум зэрыпэрытар игу къигъэкІыжащ Губиным.

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек къызэхуэсахэм фІыщІэ яхуищІащ республикэм и япэ Президентыр гуапэў, дахэу ягу къызэрагъэкІыжам шхьэкІэ. «Нобэрей махуэр мыхьэнэшхуэ зиІэ политикэ Іўэхуу къызолъытэ. Сыт щхьэкІэ жыпіэмэ, нобэ УФ-м и Президентым и полномочнэ ліыкіуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щіыналъэм щы Э Чайкэ Юрий УФ-м и Президент Путин Владимир зыкъызэрытхуигъазэм мы пэшым къызэрыщеджам къегъэлъагъуэ гъуэгу захуэ дызэрытетыр, ди япэ итахэм я Іуэхущіафэхэр ди гъуэгугъэлъагъуэу адэкІи зэрызыдужьыр.

Къэбэрдей-Балъкъэрыр къызэрыунэхурэ абы и унафэщ у щытащ цІыху хахуэхэр, щыпкъэхэр, Іущхэр. Дэтхэнэми хэлъхьэныгъэ ин хуищащ ди лъахэм и зэlузэпэщыныгъэм. Абы ипкъ иткІэ, дэ нобэ ди шхьэр лъагэу Іэтауэ тхухаша гъуэгум дрокіуэ, ар нэхъыфі зэрытщІыным дыхущІэкъуу. КъБР-м и япэ Президентым псом нэхърэ нэхъ игъэнэхъыщхьэу щытар республикэм и цІыхухэрт, сэ ар сощІэ. Абы и плъапІэр зыт - Урысейр къэрал лъэщу, уардэу илъа-гъунырт. И фІэщ хъурт къуэш нэхъыжьу къыдбгъурытым, къэрал лъэщу къытщхьэщытым и цІыхухэм лей къазэрытемыхьэнур. Ар нобэ щыгуфІыкІынут Урысейм и ехъулІэныгъэмрэ и лъэщагъымрэ. Сэ си къаруи, си гуащ и, хуей хъумэ, си гъащи сыщысхьынукъым, ди нэхъыжьхэм къытхуагъэна къалэнхэр згъэзэщіэн папщіэ, - жиіащ Кіуэ-

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

Дызэрыгушхуэт

ностымрэ мэкъумэш Іэна-

тІэмрэ заужьыжащ. Нэхъы-

щхьэрати, къэралым, и лъа-

хэм къыщыхъум абы гууз-

лыуз хуиІэт», - етх Тэрч

Инстаграмым щи і энапэкі уэ-

Тхыдэм и сыхьэт

Жэпуэгъуэм и 16-м Аруан

къуажэм дэт сабий библио-

библиотекэм онлайн мар-

дэм тету къыщызэрагъэпэ-

лъэныгъэр. Старэ Шэрэдж

къуажэм ЩэнхабзэмкІэ и

унэм «И гъащ Іэр Хэкум тыхь

хуищІащ» зыфІаща гъэлъэ-

Дерс щхьэпэ

Іуэхугъуи 7 къыщызэрагъэ-

уи нэгу къыщ Іэзыгъэхьэ гъэ-

Ягу къагъэкіыж

Жэпуэгъуэм и 15-м Къэщ-

къэтау курыт школым ща-

гъэлъэгъуащ «ПщІэшхуэ

зиІэ цІыху» зыфІаща видео-

роликыр. Ар зытепсэлъы-

хьыр Кіуэкіуэ Валерэ и гъа-

Балъкъэр Ипшэм зэхуэс гуа-

пэ щызэхэтащ. Апхуэдэуи

къуажэ библиотекэхэм гъэ-

лэжьыгъэмрэщ.

тету ирагъэкІуэкІыну.

Дыгъуасэ Май районым

къыщызэІуа-

гъуэныгъэр

фэеплъу.

шІэмрэ

цІым.

Ди республикэм и япэ къыщыщІэдзауэ 2005 гъэ Президент, политикэ, къэрал лэжьакіуэ ціэрыіуэ КІуэкІуэ Валерэ къызэралъхурэ илъэс 80 зэрырикъум и щіыхькіэ мы махуэхэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и районхэм зэхыхьэ гуапэхэр щокіуэкі.

Дыгулыбгъуей фэеплъ сын къыщызэІуах

Дыгулыбгъуей къуажэм Щэнха́бзэмкі́э и унэм и гупэм деж дыгъуасэ къыщызэІуахащ совет, урысей къэрал, политикэ лэжьакіуэ КІуэкіуэ Валерэ и фэеплъ сыныр.

Ар ягъэуващ Бахъсэн дэс цІыхухэм я жэрдэмкІэ. Сыныр ищІащ Катони Станис-

Фэеплъыр къыщызэlуахым хэтащ КъБР-м и Іэта-щхьэ КІуэкІуэ Казбек, КъШР-м и Іэтащхьэ Темрезов Рашид, ди республикэм щыщу УФ-м и Къэрал Думэм и депутатхэмрэ ФедерацэмкІэ Советым хэтхэмрэ, щІыпІэ администрацэм и лэжьакІуэхэр, жылагъуэ, щІалэгъуалэ зэгухьэныгъэхэм я лыкіўэхэр.

Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Къэрэшей-Шэрджэсымрэ я Іэтащхьэхэм фэеплъ сыныр къызэІуахыну хуагъэфэщащ. ИужькІэ абы удз гъэгъахэр тралъхьащ.

КъищынэмыщІауэ, Бахъсэн районым хыхьэ Къулъкъужын къуажэм ЩэнхабзэмкІэ и унэм жэпуэгъуэм и 18-м «Человек долга и чести» зыф аща фильмыр щагъэлъэгъуащ.

ЩІалэгъуалэр хагъэгъуазэ

КъБР-м и япэ Президентым и фэеплъу, Тэрч щІыналъэм и курыт еджапіэхэм щрагъэкІуэкІащ конференцхэмрэ презентацэхэмрэ. ЩІалэгъуалэр хагъэгъуэзащ Кіуэкіуэ Валерэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къуэ пэжу зэрыщытам, Хэкум гукІи псэкІи хуэлажьэу зэрыпсэ-уам, щапхъэ зэрыхъуам.

Районым ЩэнхабзэмкІэ и ІуэхущІапІэхэми жэпуэгъуэм и 15-м щегъэжьауэ Туэхугъэ дахэхэр къыщызэрагъэпэщащ, библиотекэхэм КІуэкІуэ Валерэ теухуа тхылъсурэт гъэлъэгъуэныгъэхэр щекІуэкІащ. НыбжьыщІэхэм жрајащ политик Іущыр мамырыгъэм, зэкъуэтыныгъэм сыт щыгъуи зэрыхущІэкъуар.

КъищынэмыщІауэ, «Точка роста» базэм къызэригъэпэщауэ, шахматхэмкіэ зэпеуэхэр школхэм щекіуэкіащ. Жэпуэгъуэм и 18-м Тэрч къалэм дэт «Ладья» шахмат клубми ныбжьыщ Іэхэр щы-

«Урысейм пщІэшхуэ щызиІэ политикхэм ящыщ зыт КІуэкІуэ Валерэ. 1991 гъэм

зэхьэзэхуащ.

рагъэпэщащ. Жэпуэгъуэм и 17-м Безенги жылагъуэм ЩэнхабзэмкІэ «КъБР-м и Япэ Президент» зыф аща презентацэр щекіуэкіащ.

МахуищкІэ зэкІэлъхьэужьу

Жэпуэгъуэм и 15-м къыщыщІэдзаўэ махуищкІэ Прохладнэ районми ТуэхузэмылІэужьыгъуэхэр ще́кІуэкІащ Къ́БР-м и́ япэ Президенту щыта Кіуэкіуэ Валерэ и щІыхькІэ. Псалъэм папщІэ, Альтуд къуажэм «ПщІэрэ щіыхьрэ зиіэ цІыхут» тхыдэмкІэ дерсыр щекіуэкіащ, «Ар и лъахэм хуэпсэуащ» фІэщыгъэр иІэу Благовещенкэ къыщызэрагъэпэща пшыхьми КІуэкІуэр ягу къыщагъэкІыжащ.

Къыхэгъэщыпхъэщ ЕкатепщІондэ Урысейм и лъэриноградскэ станицэм и хъэнэ нэхъ гугъухэм абы библиотекэм альбом зэрихузэфіэкіащ лъэпкъ зэгъэхьэзырар, «В. М. Коков. гуры Гур ихъумэну. Ар щыте-Станица Екатериноградтам щІэпхъаджагъэр нэхъ ская. Фотофакты» фlащауэ. мащІэ хъуащ, промышлен-

Къэрэгъэш дэт библиотекэм ущеплъ хъунущ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и къуэ пажэ» онлайн-презентацэм. Кіуэкіуэ Валерэ ягу къыщагъэкІыж зэхуэсхэр районым и Іэташхьэм щекІуэкІащ Красносельскэ, Приближнэ, Прималкинскэ къуажэхэми. Ново-Полтавскэ къуажэм буклет щагъэхьэзыращ «Самый человечный человек» фІэщыгъэр иІэу. Малакановскэ къуажэ библиотекэм сурэт текэм тхыдэм и сыхьэт гъэлъэгъуэныгъэ къыщызэщекІуэкІащ, КІуэкІуэ Валерэ рагъэпэщащ. Къапщтэмэ, ягу къыщагъэкіыжу. Жэпуэмы махуэхэм КІуэкІуэ Валегъуэм и 18-м Аруан район рэ и цІэр щыжамыІа къуажэрэ жылэрэ республикэм къэнауэ къыщІэкІынукъым. щащ «ЦІыху Іущ икіи узэщіакіуэ» зыфіаща зэпсэ-

БАГЪЭТЫР Луизэ.

ШахматхэмкІэ зэпеуэ

Къармэхьэблэ дэт школ №2-м шахматымкіэ зэпеуэ щекіуэкіащ. Абы хэтащ 5 - 8 классхэм щеджэхэр. Іуэхур къызэрагъэпэщащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и япэ Президент КІуэкІуэ пэщащ Кіуэкіуэ Валерэ и Валерэ и фэеплъу. Зэпеуэм Абыхэм яхэтт кІэлъыплъынухэр иригъэб-КъБР-м и япэ Президенту лэгъащ школым и унафэщІ щытам къикІуа гъуэгуанэр Маргъущ ФатІимэ. Абы республикэм и япэ Президенлъэгъуэныгъэхэр, тхыдэмкІэ тым псалъэ гуапэ хуживащ, дерсхэр. Жэпуэгъуэм и 22-м траухуэ «КъБР-м и цІыху и гъащІэ гъуэгуанэм щыщ пычыгъуэхэмкІэ, республицІэрыІуэхэр» зыфІаща лъакэм папщІэ илэжьахэм теухэхутэ Туэхур онлайн мардэм хуа гупсысэхэмкІэ еджакІ́уэхэм́ ядэгуэшащ.

Зэпеуэм пашэ щыхъуащ 8-нэ классым щеджэ Джатэ Албэч. Етіуанэ увыпіэр 5-нэ классым щІэс Гувэжыкъуэ Жаннетэ, ещанэр - 6 классым щеджэ Бей Іэдэм зыІэрагъэхьащ (сурэтым). Абыхэм щІыхь тхылъхэр, кубокхэр, медалхэр, ахъшэ саугъэтхэр яритащ Дзэлыкъуэ щІыналъэм и администрацэм и ліыкіуэ Бжьахъуэ Ан-

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Іуэху зехьэкІэ пэрыт Махуэгъэпс

Къаруущізхэр зиіз, мурадхэр зи куэд

Къэбэрдей-Балъкъэр мэкъумэш университетыр къызэрызэјуахрэ илъэс 40 зэрырикъур. Юбилейм ехьэліа зэхыхьэхэр, конференцхэр еджапІэ нэхъыщхьэм

МАХУЭШХУЭМ хухаха гуфІэгъуэ зэіущіэм кърихьэліахэм мэрем блэкІам захуигъэзащ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек. И къэпсэлъэныгъэм и пэщіэдзэу абы фіыщіэ яхуищащ хьэщіэхэм. Къыкіэлъыкіуэу профессор-егъэджакІуэ гупым, аспирантхэмрэ студентхэмрэ ехъуэхъуащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым и илъэс 40 юбилеимкІэ.

«Шэч хэмылъу, университетым и ныбжьыр мы илъэсхэм я закъуэкІэ къабжыркъым. Абы и тхыдэр къыщожьэ ліэщіыгъуэ блэкіам и щэщі гъэхэм, Коммунист мэкъумэш школ Налшык къыщызэнэхъыщхьэр Іуахам. Абы къыхэкІкІэ, жыпІэ хъунущ еджапіэ нэхъыщхьэм и щіэныгъэ-педагогикэ увыныгъэр илъэсипшІ бжыгъэкІэ зэфІэувауэ, - къыхигъэщащ республикэм и Іэтащхьэм. Нобэ щыгэу къыщгэкгынукъым

гъащіэм и унэтіыныгъэ, еджапіэм къышІигъэкІахэр шымылажьэу. Абыхэм я лэжьапіэ Іэнатіэр щрахьэкі Къэбэрдей-Балъкъэрым и мызакъуэу, нэгъуэщІ щІыналъэхэми».

Къапщтэмэ, университетым къикІуа гъуэгуанэм уриплъэжмэ, къыхэгъэщыпхъэщ республикэм и мызакъуэу, къэрал псом щхьэкІи зи Іэщіагъэм хузізижь ціыху пэрытхэр щізныгъэ-инновацэ лэжьыгъэм гуабы къызэрыщІэкІар. Апхуэдэхэщ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек, КъБР-мрэ Карелиемрэ я хабзэгъзув къэрал Іэнатіэхэм я ліыкіуэу УФ-м и мэш-промышленнэ гъэлъэгъуэны-Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэм- гъэм. кІэ и Советым щы Іэ Ульбашев Мухьэрбийрэ Зубарев Игоррэ, Шэшэным и мэкъумэш щІэныгъэлІ пэрыт Амерханов Харон, КъБКъМУ-м и ректору щыта Жэрыкъуэ Борис, спортсмен цІэрыІуэхэу Хъущт Аслъэнбэч, Урыш Анзор сымэ, нэгъуэщІхэри.

УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмрэ щекІуэкІ лэжьыгъэхэм якІэлъыплъынымкІэ и къулыкъущІапІэм (Рособрнадзор) нэгъабэ къипщытащ Кіуэкіуэ Валерэ и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым и пщэрылъхэр зэригъэзащІэр. Ди гуапэ зэрыхъущи, ар къалъытащ зи къалэнхэм къызыхуэ- доктор, профессорщ. тыншэу пэлъэщ еджапІэ нэхъышхьэу икІи адэкІи лэжьэну хуит зыщІ

дэфтэрри къратыжащ. КъБКъМУ-м щрагъэкІуэкІа къэпщызекІуэ хабзэхэмрэ егъэджэныгъэ гъэхэм я доктор, профессор Шэмардэхэмрэ. Ахэр я тегъэщіапізу кіыхьэщіз Юрэ. лэжьа эксперт къэпщытакіуэ гупым лэжьыгъэм ипкъ иткіэ. а еджапіэ нэхъыщхьэм къэрал хуи- цэмкіэ институтым мэкъумэш хотыныгъэ иратащ ІэщІагъэлІ зэмылІзужьыгъуэхэр лъэпкъ экономикэм факультетыр. 1995 гъэм Владикавказ Апажэ Аслъэн. хуэгъэхьэзырынымкІэ и пщэрылъ дэт Горскэ къэрал мэкъумэш уникъалэнхэр адэкіи зэфіихыну.

Аккредитацэм ипкъ КъБКъМУ-м нэхъапэкІэ зыщыхурагъаджэу щыта унэтІыныгъэхэмрэ щагъэхьэзыру щыта ІэщІагъэлІхэмрэ иджыри къахэхъуащ «Экономикэмрэ управленэмрэ», «Юриспруденцие» ІэщІагъэхэр. КъинэмыщІауэ, къэпщытэныгъэхэм къарита хуитыныгъэмкІэ университетым щагъэхьэзырынущ «Ветеринарие» ІэщІагъэм хыхьэ унэтІыныгъэу 22-мкІэ бакалаврхэр. Магистратурэм я щІэныгъэм щыхагъэхъуэфынущ унэтІыныгъэ 17-мкІэ, аспирантурэм - унэтІыныгъи 6-мкІэ. Университетым Тэрч щиІэ къудамэм унэтІыныгъи 5-мкІэ ІэщІагъэлІхэр щагъэхьэзыр.

Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр аккредитацэм ехъулІэныгъэ иІэу зэрыпхыкІыфар я фІыгъэщ щылажьэ щІэныгъэліхэм, профессорхэм, доцент- сым и Къэрал Думэм и депутатхэм хэмрэ аспирантхэмрэ - егъэджакіуэ я хэхыныгъэр жыджэру къызэригъэ-

и ректор Апажэ Аслъэн.

КІуэкіуэ Валерэ и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр зызыужь, ефІалъагапіэщіэхэр зи плъапіэ еджапІэ нэхъыщхьэхэм ящыщщ. Абы и щыхьэтщ университетым зы-Іэригъэхьа ехъуліэныгъэщіэхэр. КъБКъМУ-м и егъэджакІуэхэмрэ студентхэмрэ ягъэхьэзыра иужьрей лъытэ лъагэ щигъуэтащ 2020 гъэм Мэзкуу и ВДНХ-м щекІуэкІа «Бжьыхьэ дыщафэ» Урысейпсо мэкъу-

Проектхэр теухуауэ щытащ мэкъумэш хозяйствэм Туэху зехьэкТэщТэ мардэхэр хэгъэхьэным. Къэралпсо гъэлъэгъуэныгъэм и утыкум лэжьыгъэщІэу блы ирахьати, абыхэм ящыщу щым дыщэ медалхэр, пліым дыжьынхэр къыхуагъэфэщащ. Къинэмыщ ауэ, проектхэр зи Іэдакъэщіэкіхэм иратащ щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр.

Университетым щеджэ студентхэм ядолажьэ квалификацэ нэхъыщхьэ зиІэ егъэджакІуэхэр. Процент 90-м щІэныгъэ къэхутэныгъэхэр яІэщ, абыхэм я процент 27-р щІэныгъэм и

КъБКъМУ-м и егъэджакіуэ пажэхэм ящыщщ мы махуэхэм илъэс 60 ирикъуа «Механизация и энергообеспечение предприятий» факульщытэныгъэхэр йозагъэ къэралым тетым и декан, техническэ щіэны-

> 1984 гъэм ШэкІыхьэшІэм къиухаш зяйствэр механизацэ щІынымкІэ и верситетым щыпхигъэкlащ техническэ щІэныгъэхэм я кандидат диссертацэр. Илъэсих дэкІри, Кубань къэмэкъумэш университетым (Краснодар къалэ) Юрий къыщыхуагъэфэщащ техническэ щІэныгъэхэм я доктор цІэ лъапІэр.

ШэкІыхьэшІэ Юрэ и Іэдакъэм къыщіэкіащ щіэныгъэ лэжьыгъэ 430-рэ, монографиерэ брошюрэу 35-рэ, сэбэпынагъ зыпылъ Іэмэпсымэ 29-м щыхьэт техъуэ СССР-м и тхылърэ УФ-м и патентрэ къигупсысащ. Щіэныгъэліым игъэхьэзыращ техническэ щІэныгъэхэм я кандидату 7-рэ доктору 2-рэ. «Бжьыхьэ дышафэ» Урысейпсо мэкъумэш-промышленнэ гъэлъэгъуэныгъэм дышэ медалу 7, дыжьыну 3, домбеякъыу 3 къыщратащ. КъБР-м щІэныгъэмрэ техникэмрэ я къэрал саугъэтым и лауреатщ. УФ-м и Федеральнэ Зэхуэпсоми, апхуэдэу ди деж щеджэ сту-дентхэм, - жеlэ еджапlэ нэхъыщхьэм Шэкlыхьэщlэ Юрэ КъБР-м и ЩІыхь

тхылъыр къыхуагъэфэщащ. гъэм къыщыщіэдзауэ щіэныгъэліыр хэтщ республикэм и ХэхакІуэ ко-MNCC3M

КъБКъМУ-м «Механизация и энергообеспечение предприятий» факультетым и «Теплоэнергетикэмрэ теплотехникэмрэ» унэтІыныгъэм и етІуанэ курсым и студент, Ежевский А.А. и лъэпкъ премием и лауреат Мышхъуэжь Къаземыр и «Разработка модернизированного плоскореза для обработки горных кормовых лэжьыгъэм хэлъхьэныугодий» гъэшхуэ зэрыхуищіам икіи и щіэныгъэ лъагэм папщІэ 2018 гъэм «Росспецмаш» техникэ щхьэхуэхэмрэ Іэмэпсымэхэмрэ къыщІэзыгъэкІхэм я урысейпсо зэгухьэныгъэм и президент Бабкин К.А. къыбгъэдэкіыу фіыщіэ къыхуащіащ КъБКъМУ-м и факультетым и декан ШэкіыхьэщІэ Юрэ. 2020 гъэм а зэгухьэныгъэ дыдэм аргуэру фІыщІэ къыхуищІащ ди лъэпкъэгъум студент Гъубжокъуэ Мурат и «Модернизация ультрамалообъемного опрыскивателя для химической защиты плодовых насаждений» лэжьыгъэм хэлъхьэныгъэшхуэ зэрыхуищіам папщіэ.

Нобэ КъБКъМУ-р Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щІыналъэм и мэ-ІэнатІэм къумэш-промышленнэ папщіэ іэщіагъэліхэр зыгъэхьэзыр ІуэхущІапІэ нэхъ лъэрызехьэхэм ящыщщ. ЕджапІэм щекІуэкІ Іуэху зехьэкІэр дунейпсо мардэхэм, щІэныгъэ-инновацэ лъабжьэ зиіэхэм. хуокіуэ. Лэжьыгъэкіэ япыщіащ ди къэралым, хамэ шІыпІэхэм я еджапІэ нэхъыщхьэхэм, щІэныгъэ-къэхутакІуэ институтхэм, мэкъумэшпромышленнэ ІуэхущІапІэхэм.

СССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэ №585-м ипкъ иткІэ 1981 гъэм мэкъуауэгъуэм и 25-м къызэрагъэпэщащ Къэбэрдей-Балъкъэр агромелиорацэм (КъБАМИ). Абы лъабжьэ хуэхъуащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым мэкъумэш хозяйствэмкіэ и факультетхэр. 1991 гъэм къыщыщіэдзауэ еджапіэ нэхъыщхьэм фіащащ Къэбэрдей-Балъкъэр мэкъуинститут. ИлъэсиплІ нэхъ дэмыкіыу ар зэрахъуэкіащ Къэбэр-дей-Балъкъэр къэрал мэктумэш академие фіэщыгъэмкіэ. 2007 гъэм академием КъБР-м и япэ президент КІуэкІуэ Валерэ и цІэр зэрихьэн щІидзащ. 2012 гъэм къыщыщ одзауэ абы йоджэ «Кіуэкіуэ В.М. и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университет»-кlэ.

ЕджапІэ нэхъыщхьэр къызэрызэрагъэпэщрэ абы и ректору щытахэщ: Фиlэпщэ Борис (1981 - 2000), Жэрыкъуэ Борис (2000 - 2012), Щыхьмырзэ Мухьэмэд (2013 - 2014). 2014 гъэм къыщыщІэдзауэ нобэр къыздэсым иверситетым и ректорщ КъБР-м и Парламентым и депутат, профессор, мэкъумэш щІэныгъэхэм я доктор

Апажэр сыт хуэдэ лъэпощхьэпоми тыншу пэлъэщ, зи гупсысэр пхызыгъэкІыф, зи щапхъэхэмкІэ гупым гъуазэ яхуэхъу ІэщІагъэліщ. Апхуэдэ шэнхэр сэбэп къыхуохъу и нэІэ щІэт лэжьакіуэхэр зэгурыіуэрэ зэдэ-Іуэжу игъэлэжьэнымкіэ.

Ар ректор ІэнатІэм зэрыпэрыувэрэ магистр къудамэу университетым 5 къыщызэТуахащ, иджыри программэщІэхэр зэхагъэувауэ Іуэхум зрагъэубгъун мурад яІэщ. Апхуэдэу, илъэс блэкіам еджапіэ нэхъыщхьэр къэзыухахэм Іэмал иратащ, зыхуеджа ўнэтІыныгъэхэмкіэ курс щхьэхуэхэм пхыкІыу, диплом гуэдзэни зыІэрагъэхьэну.

КъБКъМУ-м и унафэщІхэми, егъэджакІуэхэми, студентхэми ехъулІэныгъэщІэхэм, текІуэныгъэ инхэм ухуэзышэ лъагъуэхэр пхаш. Зи лэжьыгъэр «фІы дыдэ» нагъыщэкІэ къалъытэ университетыр лъагапіэшіэхэм хущіокъу, къаруущіэхэр иіэу, мурадыщІэхэр и куэду.

ЖЫЛАСЭ Замир. Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ.

Мэкъумэшым щІэныгъэ лъабжьэ къыхузэзыгъэпэщхэр

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек хэташ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр къызэрызэрагъэ-пэщрэ илъэс 40 щрикъум ирихьэлізу екіуэкіа махуэщіым. Кіуэкіуэ Валерэ и цІэр зезыхьэ университетым и щіэныгъэліхэм я пэшышхуэм щызэхэтащ егъэджакІуэхэм, щіэныгъэліхэм, еджакіуэхэм я зэ-ІущІэ.

КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек Мэкъумэш университетым и лэжьакіуэхэмрэ еджакіуэхэмрэ зэрызахуигъазэ псалъэм мыпхуэдэу къыхигъэщащ: «Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр къызэрыунэхурэ илъэс плыщ ирокъу жытІэми, дэ дыщыгъуазэщ абы и къежьапіэр блэкіа ліэщіыгъуэм и 30 гъэхэм зэрекіуэліэжым. А лъэхъэнэм Налшык къалэ къыщызэрагъэпэщат союзпсо мыхьэнэ щІэхыу зыгъуэта Коммунист мэкъумэш еджапІэ нэхъыщхьэ. Абы щызэфІэува щІэныгъэ-егъэджэныгъэ къарурщ иджырей мэкъумэш университетым лъабжьэ хуэхъуар. Илъэс пщІы бжыгъэкІэ зиубгъуу, хэхъуэу, ефlакіуэу къекіуэкіа университетым хэлъхьэныгъэшхүэ хуишТаш ди шТыналъэм мыхьэнэшхуэ щызиІэ мэкъумэш ІэнатІэм, игъэхьэзыращ Іэщіагъэлі нэсхэр. Егъэджэныгъэм и закъуэкъым, университетым и щіэныгъэ зэфіэкіыр жыжьэ зэрынэсыр ди къэралми хамэ шІыналъэхэми фІыуэ къыщащІэ. Абы и щыхьэтщ дунейпсо мыхьэнэ зиІэ щІэныгъэ зэхуэсхэр, «Іэнэ хъурейхэр», еджэныгъэхэр университетым къызэрыщызэрагъэпэщыр, щІэх-щІэхыурэ

зэрыщекІуэкІыр». КъБР-м и Іэтащхьэм фІэщхъуныгъэ быдэ хэлъу къыхигъэщащ университетым иригъэкІуэкІ къэхутэныгъэхэм я фІыгъэкІэ щІыналъэм и мэкъумэш ІэнатІэр иужьрей илъэсхэм хэпщІыкІыу зэрефіэкіуар. «Узыпэрыт ІэнатІэм зыпхуегъэужьынукъым, абы гурэ псэкІэ уемытамэ. Апхуэдиз ехъулІэныгъэри, щіэныгъэри, зэфіэкіри къызыпэкІуэр зыхуэвгъэувыжа къалэным ерыщу фызэрыбгъэдэтырщ, абыкІэ жэуап зэрыфхьыр нэгъэсауэ зэрызыхэфщІэрщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и экономикэр зэтезы ыгъэхэм ящыщщ мэкъумэшымрэ Іэщ гъэхъунымрэ епха ІэнатІэр. Нобэ дунейм лъапІэныгъэу щалъытэу къыщекІуэкІ Іуэхугъуэ зэхэмыбз куэдым уеплъмэ, и Іэщіагъэм фіыуэ хэзыщіыкі іэщіа-

бгъэхьэзырыныр къызэрымыкіуэу ліыгъэщ», - жиіащ Кіуэĸlvэм

КІуэкІуэ Казбек егъэджэныгъэ мардэщіэхэми я гугъу ищіащ. «Иджы хуэдэу зэманым зыщихъуэж, махуэ къэс щІэ гуэрхэр къыщежьэ зэи къэхъуакъым. Егъэджэныгъэ ІэнатІэри а зэхъуэкІыныгъэхэм япэмыджэжуи хъуркъым. Дыщыпсэур технологиемрэ щІэныгъэмрэ я лъэхъэнэщ. Абы гуэх имыІэу епхащ дэ дызыхуеймрэ дызыхущІэкъумрэ. Университетым и лэжьыгъэм лъабжьэ хуищІын хуейщ щІэныгъэ гуэдзэр, къэхутэныгъэщІэхэр зи лъабжьэ унэтІыныгъэхэр. Иджырей технологием хьэрхуэрышхуэ хэлъщ, къыщІагъэкІ хьэпшыпхэмрэ ерыскъыпхъэхэмрэ цІыхум деж зэрынахьэс Іэмалхэм зрагъэужь икІи ирагъэф ак Іуэ. Абы щыщ Іэны гъэ къыхэмыгъэхуэныр, мэкъумэшым епха Ізнатіз псоми а Ізмалхэр хэпщэныр узыфІэкІ мыхъун Іуэхущи, кІуапІэу щыІэм я гъуазэу щытын хуейр фэращ. Пщэрылъыр тыншкъым, абы елъытащ фызыбгъэдэт ІэнатІэм и зыужьыныгъэри цІыхубэм и зэІузэпэщыныгъэри. ГукІэм псэкІи си гуапэу сынывохъуэхъу Гуэхуу къыхэфлъхьэм щІэгъэкъуэнрэ гъуэгурэ ягъуэту, къапэн зышыфшТыжхэр зэрыз хын узыншагъэрэ гукъыдэжрэ фиlэ-

Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым и ректор, техникэ щІэныгъэхэм я доктор, профессор Апажэ Аслъэн Мэкъумэш университетым щылажьэхэм къабгъэдэкІыу фІыщІэ хуищІащ КъБР-м и Іэтащхьэм: «Уи гулъытэ дыщыщІэркъым, уи нэІэ къыттетщ. ТщІэну дызыщІэхъуэпс Іуэхугъуэ псори къыддыбоlыгъ, едгъэкlуэк щІэныгъэ зэхуэсхэм утыку ибот, ар дэркІэ зимыуасэ щыІэкъым. Нобэрей махуэщІым укъызэрытхэтым ди лэжьакІуэхэмкІи ди еджакІуэхэмкІи мыхьэнэшхуэ иІэш». - жиІаш Апажэм.

Мэкъумэш университетым и махуэщІым кърихьэлІащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщ Егоровэ Татьянэ, КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий, КъБР-м и Правительствэмрэ Парламентымрэ хэтхэр, щіэныгъэ лэжьакіуэхэр, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я ліыкіуэхэр, Мэзкуу, Санкт-Петербург къикla хьэщІэхэр, Кавказ Ищхъэрэмрэ Ипщэ федеральнэ щІыналъэмрэ ит университетхэм я ректорхэр, нэгъуэщІхэри.

КІуэкІуэ Валерэ и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр къызэрыунэхурэ илъэс 40 щрикъум ирихьэлІэу зи лэжьыгъэрэ гуащІэдэкІкІэ къыхэща егъэджакіуэхэм, щіэныгъэліхэм КъБР-м и Правительствомро Парламентымрэ къабгъэдэкІ щІыхь тхылъхэр иратащ, къэрал къулыкъущІапІэхэмрэ Іуэхущіапіэхэмрэ я фіыщіэ, хъуэхъу тхылъхэр къагъэхьащ.

Щхьэхуэу къыхэгъэщыпхъэщ Къэрэшей-Шэрджэсым и Іэтащхьэ Темрезов Рашид къигъэхьа телеграммэр. «Лъэпкъыбэу зэхэт Къэрэшей-Шэрджэсым и цІэкІи сэри къызбгъэдэкІыу сыхуейт сехъуэхъуну Кіуэкіуэ Валерэ и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетыр къызэрыунэхурэ илъэс 40 щрикъу махуэ лъапіэмкіэ. Еджапіэм гъуэгуанэшхуэ къызэпичауэщ узэреплъын хуейр, сыту жыпІэмэ абы игъэхьэзыра Іэшагъэліхэм я фіагъыр зэкіыр Къэбэрдей-Балъкъэрым и закъуэкъым, абыхэм я щІэныгъэм и жьауэр тредзэ гъунэгъу щІыналъэхэми, хамэ къэралхэми. ЩІэныгъэ гуащІэдэкІыр жыжьэ Іуныр, къалъытэныр, пщІэ хуащІыныр ехъулІэныгъэшхуэщи, абы теухуауэ илъэс 40 гъузгуанэр щІэкъым. ЕгъэджакІуэхэм фи гуащІэм хэхъуэу, фи зэфІэкІым нэхъри зиІэту узыншэу фылэжьэну сынывохъуэхъу», - щыжы ащ телеграммэм.

МахуэщІым хэтахэм гуапэ къащыхъуащ Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и академик, профессор Лачугэ Юрий и хъуэхъумрэ тыгъэ лъапІэмрэ. Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и дыщэ медалыр хуагъэфэщащ ди къэралым и мызакъузу, хамэ къэрал куэдым къыщащіэ, мэкъумэш ізнатіэм халъхьэ электроІэмалхэм зезыгъэубгъуа, унэтІыныгъэщІэхэр къызэІузыха, академием и член-корреспондент, профессор Щоджэн Юрэ. И гъащіэр мэкъумэш щіэныгъэм езыта щіэныгъэліым а дамыгъэ лъапіэр хуэфащэ дыдэу къалъытащ псоми.

ГуфІэгъуэ зэхьыхьэм и кІзухыу хьэщ эхэр хэтащ мэкъумэш ТэщТагъэм теухуа гъэлъэгъуэныгъэм, ирагъэплъащ «Бжьыхьэ дыщэ» зыфlафильмым, ирагъэблэгъащ лъэпкъ эстрадэм и уэрэджы ак уэхэмрэ къэфакІуэхэмрэ зыхэт концер-

ШУРДЫМ Динэ.

Мы махуэхэм

Гъунэгъу зэхуохъу

Тыркумрэ Африкэмрэ я зэпыщіэныгъэхэр зэрырагъэфіэкіуэным хущіокъу.

- ТЫРКУ Республикэм и лыгъуэу 28-м 38-рэ сырикэ къэралхэм дедгъэ- хъыбэкІэ 25-м щІигъу. ЩІыналъи- хэм. зиужь дихьа Іуэхукъым, президент Эрдоган Тайип.

Мы махуэхэм абы зегъэхьэзыр Африкэм хыхьэ яхузэфэкІынукъым автокъэралхэу Анголэм, Тогом, машинэщІэ къащэхуну, абы Нигерием лэжьыгъэ ІуэхукІэ къыхэкІыу, я мылъкукІэ кіуэну. Иужькіэ Истамбыл къызэрикіым тещіыхьауэ, щекІуэкІынущ я зэпыщІэныгъэхэр щІэзыгъэбыдэ, экономикэм теухуа къриубыдэу апхуэдэ мелуазэіущіэ.

АвтомашинэщІэ хьэмэ тюрысэ?

Урысейм ику ит улахуэр къэзыхь цІыхум автомашинэщіэ къищэхун папщіэ (мелуанитІым нэблагъэ и уасэщ) илъэсийкІэ ахъшэ зэхуихьэсын хуейщ.

«РИА Новости» агентпремьер-министр, прези- ствэм иригъэкІуэкІа къэхудент къулыкъухэм сызэ- тэныгъэм тепщІыхьмэ, нэхъ рыпэрытрэ африкэ къэра- псынщІэу автомашинэ къахуэщэхунущ Чукоткэ, Ямащы ащ. Ди зэпыщ эныгъэ- ло-Ненецкэ автоном округхэм зэрызедгъэубгъум и хэм, Магадан областым фІыгъэкІэ, 2020 гъэм аф- щыпсэухэм, илъэс нэгъэтІылъыгъэ кІуэкІ сату Іуэхухэм къыт- ящІын хуей хъунущ Кавхуахьащ доллар миллиард каз Ищхъэрэм и цІыху-

тым я зыужыныгъэрщ ди Ди къэралым и гъуэгухэм зэпышІэныгъэхэм я тегъэ- машинэ псынщІэу мелуан щіапіэ нэхъыщхьэр, армы- 50-м нэблагъэ щызокіуэ зэман кіэщіым ику иту къапщтэмэ, ціыкъриубыдэу фейдэ хэхыпІэу хуищ къэс зы транспорт яхуозэ. Абы къегъэлъагъуэ жиlащ Тырку Республикэм и ар къулеягъэм и нэщэнэу

зэрыщымытыжыр. Ди ціыхухэм я нэхъыбэм абыхэм щізупщіз зиіэр транспорт нэхъ тІорысэхэрщ. Илъэсым нихым щІигъу ящэху.

улахуэр къэзыхь цІыхум и ЩІыпІэм зэщхьэщыкІыныгъэр къэ- рад. зышэр къэралым и щІынаулахуэр зырщ.

Пасэрей ухуэныгъэ

Дагъыстэн Республикэм щэнхабзэ щІэиныр хъумэнымкіэ и агентствэм къызэритымкІэ, Мэхъэчкъалэ къат куэду зэтет унэр сейпсо махуэщ щащі щіыпіэм пасэрей шыщагъ ухуэныгъэ къы- борэ и къулыкъум текіащ. щагъуэтащ.

метр 22-рэ зи кlыхьагъ, мет- ЛІыбекъуэ Алексей.

«РИА Новости»-м къы- зи бгъуагъ ухуэныгъэр XVIII- къумэш щІэныгъэхэм я докзэригъэлъагъуэмкіэ, ику ит XIX ліэщіыгъўэхэм яухуащ. къыщагъуэтащ хэхъуэм и процент 50-р гъуаплъэм къыхэщТыкТауэ игъэтІылъмэ, илъэси 3,6-м псы зэрызэрахьэу щыта къриубыдэу ящэж автома- хьэпшыпхэр, апхуэдэуи мышинэ къыхуэщэхунущ. Ауэ вэм къыхэщІыкІауэ псы зэар Урысейм щыпсэу псоми рыт кумбыгъэ ин. Ухуэныяхузэфіэкіыну- гъэр зыхуэдэр нэгъэсауэ къым. Псалъэм папщіэ, зэхагъэкіын папщіэ адэкіи Къэбэрдей-Балъкъэр, Осе- къэхутэныгъэхэр егъэкlуэтие-Ищхъэрэ - Алание, кІын хуейщ, - жиІащ ЩІэны-Шэшэн, Ингуш республи- гъэхэмкІэ Урысей акадекэхэм машинэ нэхъ тюрысэ мием Дагъыстэным щию къыщащэхун папщІэ илъэ- федеральнэ къэхутэныгъэ ситхум щІигъукІэ ахъшэ зэ- центрым и щІэныгъэ лэхуахьэсын хуейщ. Апхуэдэ жьакІуэ Сайпудинов Му-

Республикэм щэнхабзэ лъэхэм ику иту къыщекІуэкІ щІэиныр хъумэнымкІэ и зэрызэхуэмыди- агентствэм и унафэкІэ ухуэныгъэ лэжьыгъэхэр а щІыпІэм къыщагъэувыІэнущ, сыт шхьэкіэ жыпіэмэ, ар щіыналъэм и щэнхабээ щІэину къалъытэнкІэ хъунущи.

Жэпуэгъуэм и 19, *гъубж*

◆Лицейм щеджэхэм я уры-**◆ 1985 гъэм** Мэлбахъvэ Тим-

+ 1955 гъэм къалъхуащ техникэ щІэныгъэхэм я док-- ЗЭРЫХУАГЪЭФАЩЭМКІЭ, тор, КъБКъУ-м и профессор

ри 2 зи лъагагъ, метри 3,5-рэ → 1958 гъэм къалъхуащ мэ-

тор, КъБКъМУ-м и профессор Шыгунэ Владимир.

Жэпуэгъуэм и 20,

+Статистикэм и дунейпсо махуэщ ◆Авиадиспетчерым и дунейпсо махуэщ

◆ПщафІэхэ́м я дунейпсо махуэш **♦УФ-м и Дзэ связистым и** махуэщ **+**ЦІыхур тхышэ зыщі

узыфэм пэщІэтыным и дунейпсо махуэщ **◆ 1956 гъэм** СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым унафэ къищтащ «ЩІыщІэхэр къызэраІэтам папшІэ» медалыр гъзувы-

ным теухуауэ. **◆ 1970 гъэм** «Спортлото» лотереем и япэ гъэджэгугъуэр екіуэкіащ. **♦2000 гъэм** Шэджэм къуа-

жэр къалэ хъуащ.

♦ 1911 гъэм къалъхуащ къэрал лэжьакІуэ, политик, Социалист Лэжьыгъэм и

Нэхъышхьэм и зэхүэсыгъуитхум я депутату щыта Тэрчокъуэ Къамболэт. ◆1934 гъэм къалъхуащ химие щІэныгъэхэм я доктор,

ЛІыхъужь, СССР-м Совет

КъБР-м щІэныгъэмкІэ шІыхь зиІэ и лэжьакІуэ Шурдым Гъэзэлий. **♦ 1936 гъэм** къалъхуащ

къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэ, КъБР-м щІыхь зиІэ и юрист Жыгун Хьэту. + 1938 гъэм къалъхуащ биологие шІэныгъэхэм я док-

тор, КъБКъУ-м и профессор Къущхьэ Хъусен. **♦ 1940 гъэм** къалъхуащ усакіуэ, егъэджакіуэ, АР-м шіыхь зиіэ и егъэджакіуэ

Мэхъуэш Руслан. **◆1948 гъэм** къалъхуаш КъБР-м щІыхь зиІэ и ухуакіуэ **Хьэжы Руслан**.

♦ 1984 гъэм къалъхуащ «Адыгэ псалъэ» газетым и корреспондент Текіужь За-

> *Зыгъэхьэзырар* **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ** Изэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Псалъэ бутІыпщам аркъэн кІэлъумыдзыж.

Бжьыхьэ фом и чэзущ

Ди республикэм и бжьа уэхэм щыщаху фоктадэ фор мы зэманым уэру щыфлъагъунущ ди сату щапіэхэми, щэбэт-тхьэмахуэ жармыкіэхэми. Тхъуийм, кіарцым, сэхураным, бгылъэ, тафэ удз гъэгъахэм удзыпэу щыlэм я зырыз фо лізужьыгъуи диіэщ, жы-ГэкІи дыщымыуэну, Кавказым и щІыуэпс къулеигъэр абы хуэдэу щынэрылъагъу къэгъуэтыгъуейщ.

ФО лізужьыгъуз къзс езым и мэ гуакіуэрэ и хущхъуэгъуэрэ иізжщ. Псом нэхъ сэбэпу къалъытэ тхъуийм къыхащіыкіар. Лізужьыгъуз псори сэбэп пэтми, адрейхэм нэхърэ аминокислотарэ микроэлементу тіукіэ нэхъыбэ хэлъщ. Абы къыхэкіыу пыхусыхур къызэуэліахэм, зи лъыр мащіэхэм яхуэсэбэпынущ. Куэд щауэ бжьэ зыгъэхъухэм я чэнджэщхэм къыхэпхын гъунэжш.

Фо щахуагъащо къабзэм ар къызыхаха удз гъэгъам и мэр щоў. Хугу хъуар ягъэткіужрэ, ар фоущізу тхьэ щаіуэжу зыщэхэм куэдрэ уарохьэліэ. Апхуэдэм къыхихыр фошыгъу гъэткІуам (карамелым) и мэщ, къэпщэхунуи ухуейкъым. Фом уедзэкъа нэужь тэмакъыр щичрэ - щисыкіыу щытщ. Гуащіэ е дыдж іур къищімэ, узыхуэмейщ - къабзэкъым. ФоущІэр зэхуэдэу йожэбзэх, зым и щхьэм адрейр тежащіэу, и хугу хъугъуэ нэсамэ, лошкіэм кіэрынэу щытщ. Къищынэмыщіауэ, фо къабзэу зы литрэр килограмм 1,4-рэ мэхъу. Щыіэщ нэгъуэщі зы къэпщытэкіи: фор зэрыт банкіым е птулькіэм и лъащіэр дэбгъэзеймэ, зы быщырыбэ закъуэ къищІын хуейщ. Нэхъ гъэщІэгъуэныжыр: тепщэчым фо тіэкіу илъхьи псы щіыіэ щіэкіэж. Ар тіэкіу быудэмэ. шэхүр зэрызэхэт къуапих теплъэр къызэпхидзынущ. Къэфщэхуа фом зыгуэркІэ шэч къытефхьэмэ, дэтхэнэ зыми дяпэкіэ ар къыщипщытэ хъунущ «Россельхознадзор»-м и Къэбэрдей-Балъкъэр референт центр» къэрал ІуэхушІапІэм и лабораторэм. Іуэхум фіыуэ хэзыщімкі іэщіагъэліхэм псынщіру фыщагъэгъуэзэнущ ар къызыхащІыкІамрэ и фІагъыр здынэсымрэ.

ЖАНХЪУЭТ Зузэ.

Ныбжьэгъум и псалъэ

«Сэ мащ Іэщ къэспсэ уар прикъуркъым зы зъащіз»

Гъущіо Зариф сэ къыщысціыхуар КъБКъУ-ращ. 1988 гъэм адыгэбзэмрэ литературэмкіэ и къудамэм зэгъусэу дыщіэтіысхьащ икіи япэ махуэхэм щегъэжьауэ ныбжьэгъу дызэхуэхъуащ. Пэжт, Зариф илъиситхукіэ нэ-хъыжы, дзэм къулыкъу щищіэри къигъэзэжат, сэ курыт адыгэбзэм дызэришалГэрт. Бзэм, тхыбзэм, литературэм, тхыдэм и Іуэхугъуэ щхьэхуэхэм зэгъусэу дытепсэлъыхьырт. Университетым дыщезыгъаджэ Балъкъэр Борис, Нало Ахьмэдхъан, ХьэкІуащэ Андрей, Тау Хьэзешэ, Урыс Хьэтэлий, Текlуий Анатолэ, Klacэ Алий, Баший Хъусен, Пщыгъуэтыж Алий, Къэжэр Хьэмид, Къэмбэчокъуэ Іэдэм, н. я лекцэ купщіафіэхэр зэпкърытхыжу куэдрэ дыщыст. Зариф литературэм ехьэліа лекцэхэр хуабжьу и псэм дыхьэрт, усакіуэ ціэ-рыіуэхэм я тхылъхэр щіиджыкіырт, усэ жыпхъэм иіэ щхьэхуэныгъэхэр зэригъащІэрт. А зэманым абы и уситі газетым къытрадзати, щіакъигъэ Іуры Щ І эный, зыми жамы І а псалъэ дыгъэлхэр къигъуэтыным хущіэкъурт. Абы и япэ усэхэр ехьэліат гугъэ дахэм зэрыпэплъэм, пщэдей къыкъуэкІыну дыгъэм и хуабэр зыхищІэну зэрыщІэхъуэпсым:

Зы махуэ гуэр, зы махуэ гуэр Си деж къэкІуэнурэ зыгуэр КъызигъэщІэнущ сыщІэпсэури, Къыгуры уэнуш жыс э псори.

Илъэс ныкъуэ нэхъ дэмыкІыу, аргуэру Зариф и уситІ газетым къытехуащ. Ахэри япэрей уситым я купщіэкіэ ещхьыфэт, ауэ гъащІэ уэрыпсым и толъкъунхэр зэрызэхуэмыдэр, абы уигъэгуфІэнкІи уигъэщхьэжэгъуэнкІи зэрыхъунур зыхищІэн щІидзат. Абыхэм ящыщ зым къыхощ закъуэныгъэр и гум мывэу зэрытелъыр, нэщхъей зыщТ гупсысэ мыфэмыцхэр къызэрыхуепсыхыр, ахэр щэхуу зыхуиІуэтэн зэрыщымыІэр, итІани, имыужэгъуу жэщми дыгъэ гуэр къыхуепсыну зэрыпэплъэр:

Сыт аргуэру, сигу, уэ ущіэлъаіуэр? Щэхуу жыпіэр зыми зэхимых. Узыхуэнэщхъейр сыт хуэдэ лъагъуэ? Уэ нэхъ ину псалъи, бжэр къы ух.

Мывэу птелъщ куэд щ ауэ закъуэныгъэр, Нахуэу умыгъуэт узэпсэлъэн. Узыпэплъэр жэщми хэт дыгъэр, Умыужэгъуу цІыхухэм яхэплъэн?

Мы усэм сыкъызэреджэу, художественнэ образхэр къэзыгъэщІыф усакІуэпсэ Зариф зэрыІутыр хьэкъыу спхы-

ГъэщІэгъуэнт ГъущІом и усэ къэгъэщІыкІэри. Япэ курсым дышеджэу, «Абхъаз-адыгэ бзэхэм хэзыгъэгъуазэ» лекцэм дыкІуащ. Дезыгъаджэ профессор Балъкъэр Борис а махуэм лекцэ къытхуеджэну бзэщ эныгъэл ц эры-Іуэ Къумахуэ Мухьэдин къригъэблэгъат. Мухьэдин и лекцэм псори дыдихьэхауэ дедэІуащ. Абы къыджиІащ адыгэхэр щыпсэу хамэ къэрал куэдым зэрыщы ар, Тыркум адыгэхэр я бзэкІэ щыпсэлъэну хуитыныгъэ зэрамы-Іэр, уэрамым адыгэбзэкІэ щыпсалъэхэр полицэм зэриубыдыр, адыгэбээм и лъапсэгъу убыхыбээм ирипсалъэу зы ліыжь закъуэ фіэкіа дунейм зэрытемытыжыр, абы Тевфик Эсенч ціэ-унэціэр зэрызэрихьэр, ар щыпсэу жылэр Истамбыл километр щищкіэ зэрыпэжыжьэр, убыхыбзэм хэлъ щхьэхуэныгъэхэр иджыну, зригъэщІэну а лІыжьым и деж Мухьэдин мазитікіэ зэрыщыхьэщіар икіи абы и сурэт зыбжанэ дигъэлъэгъуащ. Зариф сурэтхэм ящыщ зы нэщхъей дыдэу зэпиплъыхьу куэдрэ иlыгъащ икlи, и нэпсыр къекlyayэ, си дежкlэ зыкъигъазэри жиlaш: «Мы лыжьым и закъуэщ убыхыбээ зыщіэжыр... Мэгъуж адыгэ къуэпс, маліэ бзэ дахащэр. Лъэпкъ псо ягъэкіуэдащ. Хэт тхуэгъэкъуэншэну дэ иджы абыкlэ?»

КъыкІэлъыкІуэ дерсым Зариф сыхуеплъэкІыхукІэ, и щхьэр ехьэхауэ, зыгуэрхэр итхыу щысащ. Зы зэман схуэмышэчыжу сеплъыпэри, усэ зэритхым гу лъыстащ. Гугъущи демыхьу, и гум щыщіэ псалъэхэр тхылъымпІэм трилъхьэурэ, а махуэм абы «Убыхыбзэ» усэр къи-

СыткІэ уеджэ хъуну си гум жьы къыщепщэм? СІыгъщ сурэт згъэлъапіэр, мэкіэзызыр си Іэр. Дэ ди гъащ і э гугъум пэжра щытепщэр Пціым дыщіапіыкіамэ?.. Пэжыр дэнэ щыіэ? Псэууэ ди убыххэр жаlэ, я сурэтыр Сагъэлъагъур, ауэ зыщ зыщ эжыр я бзэр. КъзувыІэнщ сыхьэтыр ар дунейм ехыжым, Дуней псом щы унущ ди адыгэ гъыбзэр. Гыбзэр абы хэту, шэч хэмылъ, къэјунущ Хэт тхуэгъэкъуэншэну дэ иджы абыкіэ? ШІым щыпсэухэм я бжэм жьапщэр теуІуэнущ, Дэ тхъуэжын зыгуэр ди закъуэу щытлъэмык к l s Мэкіуэдыж зы къуэпсыр, маліэ бээ дахащэр, ЗокІуэ, ехьми гугъу, а зы убых закъуэр. Дэнэ щы і эблэр? Тыркухэм я бзэрщ къзіур... Хуэчкъым иджы зыми бээм и деж лъэбакъуэ. Къищтэжатэм лъэпкъым зи псэ хэкі бээ лъапіэр,

«Спартак-Налшык» (Нал- рэ. А тІуми хъарзынэу зы-

гъуэм и 17-м. ЦІыху 300 еп- шэхэм ящыщ хэгъэрейхэм

шэжь (Малыш, 83), Захаров къызы эрымыхьэ таганро-

дауэ

хъуэрт.

шык) - 0:0. Таганрог. «Форте къагъэлъэгъуащ.

Москаленкэ,

къыхуащІащ:

Черткое-

KIэды-

«Форте»

«Форте»:

(Гайдуков, 83),

дов (Малоян, 65).

Дагъуэ

кум,

Жангуразовым,

меджановымрэ

так-Налшыкыр»

кІуеймрэ.

Арена» стадион. Жэпуэ-

Судьяхэр: Головко (Волгоград), Охрименкэ (Мей-

Мироник, Погребняк, Аб-

дуллин, Ахмеджанов, Ма-

Пащты (Вяткин, 74), Магоме-

КІэдыкіуей, Шумахуэ И., Хьэшыр, Дэхъу, Черткоев,

Жангуразов (Торосян, 90),

ЛІуп, Бэчбо (Шумахуэ 3., 88).

вым, Ахмеджановым, Пащ-

Хьэшырым, Сынды-

КІэдыкІуейм, Погреб-

къуапэ), Зыбин (Мэзкуу).

(Таганрог) - Русланрэ Машэжь Ратмир-

драгъэкіуэкіа

налшыкдэсхэм

так-Налшыкыр»

Могилев, гдэс-хэр Іэнкун къэхъуат, я

зэхуэмыдэхэр

Турнир таблицэм щыпа-

къыщІадзащ. Япэ дакъи-

къэхэм щегъэжьауэ те-

пщэныгъэр зыубыда «Спар-

ебгъэрыкІуэн иригъэжьащ.

Топыр мащіэ дыдэу фіэкіа

лъэныкъуэмкІэ зыщагъэбы-

гъуэм зэрекіуэліэн Іэмал

Гупхэм я зэпэщІэтыныгъэ

жыджэрым и щыхьэтщ фут-

болистхэм джэгум къыщы-

зыхъумэжыныгъэм

зэіущіэр

жыджэру

ерышу

къалъы-

Ар хъужынут къабзэ, уэсым хуэдэу хужьу. Ауэ сфІощІыр блэкІхэм зы убых яхэту, Дэ ди мынэ уасэу, езыми димыц ыхуу...

КъБР-м щыІэ МВД-м къет

Мы усэм къыщыкІуа псалъэ псори абы асыхьэтым еджапІэр къэзыуха къудейт, ауэ тІуми фІыуэ тлъагъу итхат. Зэман дапшэ дэкІами, абы нэгъуэщІ псалъи хигъэувэжакъым. Сэ фІыуэ сыщыгъуазэщи, ар Зариф и лэжьэкІэт. Абы и гум къыпылъэдамэ, зэ тІысыгъуэкІэ усэр итхырт. МахуитІ-щы е нэхъыбэ кІуауэ, абы итха усэм къытригъэзэжынутэкъым, псалъэ гуэрхэр иритхъыкіыжу нэгъуэщі зыгуэркіэ зэрихъуэкіыжынутэкъым. Усэр зэритхрэ зэман дэкlа нэужь, «мыбдеж мыпхуэдэ псалъэр нэхъ хозагъэ е мыпхуэдэу жыпlамэ, нэхъ шэрыуэт» жепlэкlи елlэлlэжынутэкъым. Хьэх Сэфарбий къызэригъэпэща «Шыхулъагъуэ» зэхуэсым дыщыкіуэм усакіуэ, тхакіуэ ціэрыіуэ зыбжанэ къытхуеблагъэу щытащ. Сощіэж Щонджэнціыкіу Іэдэм, ШэджыхьэщІэ Хьэмыщэ, Къагъырмэс Борис, Ац**лэщіэм ар дамэ хуэхьуат икіи усыгъэм хэль щэхухэр** кьан Руслан, Хьэту Пётр, н. къызэрытхыхьэу щытар. Зариф и усэщІэхэм къеджа нэужь, абыхэм ящыщ гуэрхэм къышыжраю щыют усэр къызэрехъулар, ауэ иджыри зэхъуэк Іыныгъэ гуэрхэр хэлъхьэн зэрыхуейр. Шэч хэмылъу, Зариф а усэхэм хэлэжьыхыжамэ, иригъэф Іэк Іуэфынут, рифмэхэри нэхъ шэрыуэ ищІыфынут, ауэ ар щитха зэманым абы «къыщхьэщыхьа уафэгъуагъуэр» щхьэщыкlакlэт, и кlуэцlым «къыщыуа щыблэри» увыlэжакіэти, псалъэ закъуэтіакъуэр хъуэжыным пымылъыжу, и ІэдакъэщІэкІыр зэфІитхъыжт. Ар щыхьэт тохъуэ Зариф и усэ псори гумрэ псэмрэ къабгъэдэкіыу зэрыщытым, псальэ, сатыр фэрыщіхэр абы къызэрыщымыкіуэм.

Пэжщ, ГъущІо Зариф и усэ къэс, цІыху щхьэхуэм ещхьу, езым и хьэл-щэн дахэ, и теплъэ фІэрафІэ иІэжщ. Абы щыгъуэми, ахэр псори зы цІыхум и ІэдакъэщІэкІыу зэрыщытым и щыхьэту зы пкъыгъуэ нэрымылъагъу гуэри яхэлъщ. Зы гущэм ирапіыкіа зэш гупышхуэм уахэплъэ хуэдэщ - зэкъуэшхэр сыткіэ зэщхьэщыкіми, зы унагъуэм щагъуэта гъэсэныгъэм и Ізужьхэр зэхуэдэу яхэлъу икІи псом япэ а усэхэм яхэплъагъуэр псэ къабзагъэщ, цІыхугъэщ, лъагъуныгъэщ:

Шэ зэшибл щхьэ куцІым жэщу щызгъэтхъами, Сэ ажал фейцейм цІыхугъэр езмытын.

Зы вагъуэ, зы лъагъуэ, зы лъагъуныгъэ слъэкіащ сэ схъумэну пціы лъэмыіэсу. Абыхэм я фіыгъэкіэ къопсыр си дыгъэр, ЩІэсхъумэфари аращ си нэмысыр.

Слъэгъуат лъагъуныгъэр тегуплізу пагагъым, Зыри жызмы Іэт, къелынути ар. Теувэрти пэжыр ер зытет лъагъуэм Ихъумэрт цІыхугъэм и вагъуэ къэблар.

Зариф хьэлыфІ куэд хэлъащ: зэпІэзэрытт, Іэсэт, щабэт, щыпкъэт, хьэрэмыгъэншэт, хьэлэлт, гущІэгъулыт. Ауэ пэжыр зыхилъхьэ щыІэтэкъым. Пэжыр наіуэ ищіын хьисэпкіэ, ар жьэ нахуэу утыкум ихьэфырт, ауэ абы и зэран куэди и щхьэм къекіыжырт. Аращ усакіуэр мы сатырхэр итхыну езыхулІари:

Сэ сыкъуаншэкъым абыкІэ: Пэж жызыІэр яубэрэжь. Сэри зауэм сышыхыхьэм КъокІыж си гум зы псалъэжь.

«Бзэгур бийщ икІи ныбжьэгъущ», Елъытащ абы жебгъэІэм. Ар акъылым и жагъуэгъущ Сышынауэ пэж жызмыІэм.

Зариф лъэпкъ публицистикэми и гуащ з хилъхьащ. И зэфГэкГ къыщигъэлъагъуэу «Адыгэ псалъэ» газетымрэ телевиденэмрэ илъэс куэдкіэ щылэжьащ. Зариф прозэ жанрми хуэ эк Іуэлъак Іуэу зэрыщытыр и творчествэм кіэлъыплъў щытахэм фіыўэ ящіэж, ауэ, ди жагъўэ зэрыхъўщи, «Нэпс фІыцІэ» зыфІища романыр ныкъуэтхыу къэнащ. Шэч хэлътэкъым, ар нигъэсатэмэ, ди лъэпкъ литературэм хэлъхьэныгъэфІ зэрыхуэхъунум. Зариф щІэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэ зыбжани къызэринэкlащ. Езым дунейм къытригъэхьа «Губгъуэ мафіэ», «Шэху уэздыгъэ» усэ тхылъхэм имыхуауэ, тхыгъэ пщІы бжыгъэхэри щыІэщ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми ГъущІо Зариф хэта адыгэпсэ къабзэр къыхобелджылыкІ. А тхыгъэхэр зэгъэуlужауэ къыдэгъэкІыжыпхъэщ.

Гъущ о Зариф дунейм зэрехыжрэ илъэсищым нэблэгъащ. Ныбжьэгъу пэж тфіэкіуэдащ, ціыху гуащіафіэ, лъагъугъуафіэ. Ди ныбжьэгъуфіыр къытхэтыжатэмэ, и ныбжьыр нобэ илъэс 55-рэ ирикъун къудейт. Сыту гъащІэ кІэщІыщэт! Абы сегупсысыху зыри схуемыщІэу, и жэуапри къысхуэмыгъуэту си щхьэм щокІэрахъуэ Зариф и зы усэм щіэдзапіэ хуэхъуа «СЭ МАЩІЭЩ КЪЭСПСЭУАР - ИРИКЪУРКЪЫМ ЗЫ ГЪАЩІЭ» псалъэхэр. Ярэби, и псэм ищІзу пІзрэт?

УНЭЛІОКЪУЭ Вячеслав, филологие щІэныгъэхэм я кандидат.

Адыгэ Республикэм щІыхь зиІэ и сурэтыщІ, Урысейм и Сурэтыщіхэм я зэгухьэныгъэм хэт, ціыхубэ Іэпщіэльапщіэ Гъукіэ Замудин къыдигъэкla «Адыгэ къамыл» тхылъыщІэм теухуа пшыхь иджыблагъэ Сэралъп Мадинэ и Арт-центрым щекІуэкІащ.

ИЛЪЭС зыбжанэ ипэкІэ Замудин Налшык утыку къыщрихьауэ щытащ «Адыгэ шыкІэпшынэм и атлас» фІэщыгъэм щІэт тхылъ гъэщІэгъуэ-

Иджырей къыдэкІыгъуэр ІыхьитІу гуэшащ. Япэр адыгэ къамылым и тхыдэм, Замудин и къэхутэныгъэхэм ятеухуащ, етІуанэ тхылъыр итхыну тезыгъэгушхуа щхьэусы-гъуэхэм хуэгъэпсащ. Замудин жеlэ къамылым и къекіуэкіыкіар джын щыщІидзам гъэщІэгъуэн куэд къызэрихутар икІи къызэрымыкІуэу а Іуэхум зэрыдихьэхар. «Сырынэ», «бжьамий», «къамыл» цІэ зэмылізужьыгъуэхэмкіз адыгэр зэджэ макъамэ Іэмэпсымэм лъэпкъым и гъащІэм увыпІэ хэха щеубыд. Пэжщ, апхуэдэ Іэмэпсымэ лъэпкъ куэдым яІэщ, ауэ адыгэм ейм нэхъ пэгъунэгъуу къахутар монголхэм я «соло»-ращ. ГъукІэм зэрыжиІэмкІэ, къамылыр нэхъыбэу мэлыхъуэ Іэмэпсымэу щытащ. Абы и щыхьэту мэл егъажьэ (пщэдджыжьым), хъупІэдэш макъамэхэр къытхуэнауэ диІэщ.

ЩІэныгъэлі ціэрыіуэхэу Гъут Іэ-Аллэ (искусствоведенэмкіэ док- абыхэм ягъэзащіэ къалэным щыторщ, профессорщ) сымэщ тхылъым и редакторыр. Пэублэ псалъэр зытхар Урысей гъуазджэм и тхыдэмкіэ институтым и лэжьакіуэ Болэт Динарэщ.

Гъукіэ Замудин зэіущіэм щытепсэлъыхьащ адыгэ къамылым макъамэм и дунейм щиубыд увыпіэм. Пасэ зэманымрэ нобэреймрэ къамылым щигъэзащІэ къалэным гъэщІэгъуэну тхылъым щытепсэлъыхьащ ГъукІэр. Замудин музыкэ щіэныгъэ куу зэримыіэм къыхэкІыу, къамылым къикІ макъамэхэр езым зэпкърихыну тегушхуакъым, а Іыхьэм елэжьар композитор Іувыжь Анзорщ.

Башкирхэм я «къурай»-мрэ адыгэ къамылымрэ зэгъэпщэным ехьэліауэ Іувыжьым тхылъым хуищіа хэлъхьэныгъэм и гугъу ищ ащ Замудин. Езым адыгэхэр щыпсэу щІыпІэхэм, къуажэхэм дэс къамылапщэхэм, нэхъыжьхэм захуи-

Замудин и тхылъым иращІэкІа пшыхь

гъазэурэ хъыбар куэд зэхуихьэсащ. Адыгэм къамыл лІэужьыгъуэу диІэр, музейхэм щІэлъхэр зэщІикъуэри, ди пащхьэ кърихьащ Гъудэм, Унэрокъуэ Рае (филологие кіэм. Ар зытепсэлъыхь къамылхэм щіэныгъэхэм я докторщ), Соколовэ я гъэпсыкіэр, іэпэтегъэуапізу яіэр,

тепсэлъыхьу дэтхэнэми паспорт дэщІыгъущ.

ИрагъэкІуэкІа къэхутэныгъэхэр зэрыкуум и фІыгъэкіэ тхылъыр щІэныгъэ къыдэкІыгъуэм халъы-

Абы и теплъэ екlур зыщlар Котляровхэ Викторрэ Мариерэ я тхылъ тедзапІэм щылажьэ дизайнер Іэзэ Щоджэн Жаннэщ.

Бжьамийм щытепсэлъыхькlэ, адыгэм занщlэу и нэгу къыщlы-хьэр Ашэмэзщ, аращи, тхылъыр къызэрызэгуэпхыу Бгъэжьнокъуэ Заурбэч и «Ашэмэзым» уІуоплъэ.

ГъукІэ Замудин къамыл лІэужьыгъуэ зыбжанэ яригъэлъэгъуащ къызэхуэсахэм, ар яхутепсэлъыхьащ къамылапщэ Іэзэу диlахэм, езыр а Іуэхум дезыгъэхьэхахэм, апхуэдэуи, гугъэфіхэр уагъэщіу а Іуэхум елэжь ди щалэгъуалэм я ціэ къријуэри, абыхэм зэращыгугъыр къыхигъэщащ.

Пшыхым кърихьэлІахэр бжьамий зэмыліэужьыгъуэхэм я Іукіэм щІагъэдэІуащ. Ашэмэз и бжьамийм хуэдэу абыхэм дунейр зэуэ зэщ амыгъэгъагъэми, гукъыдэжыр къызэраІэтыфыр хьэкъщ.

ЩОМАХУЭ Залинэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

ЩІалэщІэр яубыдащ

къудамэм зыхуигъэзащ щіыпіэм къуажэгъу гуэрщ. щыпсэу, автомашинэ тхьэщІыпІэхэм я зыр зей цІыхубзым. Абы зэрыживамкіз, а махуэм и кассэм щхьэ Іуэхукіз къызэригъэсэбэпар. икіуэдыкіат сом 26 000-рэ.

КЪУДАМЭМ уголовнэ къэлъыхъуэныгъэмкІэ и лэжьакІуэхэм шэч зыхуащ ар яубыдащ. Ар илъэс 22-рэ зи ныбжь, а автомашинэ тхьэщІыпІэм щіэх-щіэхыурэ екіуаліэ, мы щіыпіэм щыпсэу щІалэт.

Шэч зыхуащІым теухуа уголовнэ Іуэху къаІэтащ. ХэщІыныгъэ зыгъуэтам ахъшэр Іэрагъэхьэжащ.

И къуажэгъум идыгъуащ

Мы гъэм фокlадэм и 28-м Урысейм и МВД-м Дзэлыкъуэ районым лыкъуэкъуажэ щыпсэу цІыхухъум. иутІыпщащ къыхуигъэлъэгъуа

АБЫ зэрыжиlамкlэ, жэщым фlа-«Лада Нива» автомашинэр, къыщы- Іэтащ. гъупщэри, абы ІункІыбзэри щІэгъэ-

напІэм къринат. Абы кърикІуащ хэщІыныгъэу сом 300 000.

Къудамэм уголовнэ къэлъыхъуэ-ныгъэмкіэ и лэжьакіуэхэм шэч зыхуащіыр 2021 гъэм фокlадэм и 27-м Уры- яубыдащ. Ар нэхъапэми суд зытращіысейм и МВД-м и «Прохладненский» хьа, илъэс 56-рэ зи ныбжь, лей зытехьам и

Шэч зыхуащІым зиумысыжащ, жиІащ автомашинэр сом 35 000-кІэ ищэу ахъшэр и

Уголовнэ Іуэху къа Іэтащ УФ-м и Уголовнэ кодексым и 158-нэ статьям и 3-нэ Іыхьэм и «в» п.-м (дыгъуэн) ипкъ иткlэ.

ЗыкъевмыгъэгъапцІэ

Жэпуэгъуэм и 5-м Урысейм и МВД-м Аруан районым щиІэ къудамэм зыхуигъэзащ Къэхъун къуажэм щыпсэу, илъэс 52-рэ зи ныбжь цІыхубзым.

АР тхьэусыхэрт блэкІа пщыхьэщхьэм абы и деж мызэ-мытІзу къэпсэлъауэ банкым шынагъуэншагъэмкІэ и ІэнатІэм и лэжьакіуэу къыжезыіа гуэр. Ціыхубзым хьэкъ щащіащ, гъэпціакіуэхэм щыхъума хъун папщІэ, «шынагъуэншэ счётым» и щи в къудамэм зыхуигъэзащ Дзэ- ахъшэр иригъэхьыну ик и сом 130 000-рэ

Урысейм и МВД-м Аруан районым щиІэ дыгъуат и куэбжэм деж щигъэува и къудамэм абы теухуа уголовнэ Іуэху къи-

УАРДЭ Женя.

ЗэпэщІэтыныгъэ гуащІэм бжыгъэр къыщызэІуахакъым

хуащ а дагъуэхэм я бжыгъэр -ынешпэт в мехеІшеаХ **Джэгум къыхахуащ** Ах- гъэр нэхъ наlуэ хъуащ етly-

анэ дагъуэ къыхуащІам къыхэкІкІэ «Форте»-м и гъуащхьэхъумэныкъуэ Ах-ФУТБОЛ Лъэпкъ Лигэм и меджановыр джэгум къыетІуанэ дивизионым щещыхахуам. «Спартак-НалкІуэкІ зэхьэзэхуэм «Спар- шыкым» и ебгъэрыкІуэны-Таганрог гъэхэм ящыщ зым гъуэм щыІущіащ «Форте»-м. Ар дыхьэ топым щхьэкіэ къринэхъри хьэлэмэт ищІырт гъэгъэзащ хэгъэрейхэм я хьэрхүэрэгъухэм зэрахэтым гъуащхьэтетым. Дакъикъэ нэхъапэм ди командэм и зыбжанэ нэхъ дэмык ы щытахэу Пащты бжыгъэр къызэјуихыну Іэ-

малыфІ дыдэ къыхукъуэ- щІэм къыщыхахуам. Абы кІуэтеящ. Штрафнойм и кум иту ар піэзэрыт хъужащ икіи бжыщІэкІэ гъуэм блэлъэтащ.

Налшыкдэсхэм я ебгъэ-

Жангуразовым. къыщыщІэдзауэ джэгур зэпэщІэтыныгъэр иухащ.

Зэјущјэм къыщахьа зы етІуанэ дагъуэ къыхуащІам так-Налшыкыр» турнир таби зэранкіэ Кіэдыкіуейр зэіу- лицэм зы увыпіэкіэ щыдэ-

Ещанэ-еплІанэ увыпІэр зэдэзыгуэшу щыта Мэхъэчкъалэ и «Динамо»лъэщу зэуа топыр зыма- гъэр къызэlуамыхауэ зэ- мрэ «Форте»-мрэ зэщхьэшыкІыныгъэ ягъуэташ Дагъыстэным и командэр терыкіуэныгъэр щіэужьыхащ очком и фіыгъэкіэ «Спар- кіуэу таганрогдэсхэм очкоиті яфІэкІуэда иужь.

ЕпщыкІуплІанэ

ополь) (Новороссийск) - 1:1, «Динамо» (Мэхъэчкъалэ) - «Мэшыкъуэ-КМВ» (Псыхуабэ) -«Кубань-Холдинг» (Павловскэ) - «Чайка» (Песчанокопскэ) - 0:1, «Ротор-2» (Волгоград) - «Легион-Ди-

гъуэм и адрей зэlущlэхэм намо» (Мэхъэчкъалэ) - 1:0, мыпхуэдэ бжыгъэхэр къа-СКА (Дон Іус Ростов) рикІуащ: «Динамо» (Став-«**Есэнтіыгу**» (Есэнтіыгу) - «Черноморец» 1:0.

КъыкІэлъыкІуэ гъуэр «Спартак-Налшыкым» и унэ щригъэкІуэкІынущ. Жэпуэгъуэм и 23-м абы къригъэблэгъэнущ Мэхъэчкъалэ и «Динамо»-р ЖЫЛАСЭ Замир

Урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ дивизионым и Япэ гупым 2021 - 2022 гъэхэм зэхьэзэхуэр зэрыщекІуэкІыр

	Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ΦΙ.	T.	Ο.
9	1. СКА 2. «Чайка» 3. «Динамо» Мх 4. «Форте» 5. «Анжи» 6. «Черноморец» 7. «Спартак-Налшык 8. «Легион Динамо» 9. «Кубань-Холдинг» 10.«Биолог-Новокубанск»	13 13 13 13 12 14 13 13 13 13 12	11 10 9 8 8 6 4 4 4	1 1 3 4 1 3 6 5 4 3	1 2 1 1 3 5 3 4 5 5	25-6 29-6 22-5 25-10 20-6 20-15 13-10 14-10 12-14 17-14	34 31 30 28 25 21 18 17 16 15
1 -	11. «Мэшыкъуэ-КМВ»	13	4	3	6	17-18	15
_	12.ТІуапсы	12	4	1	7	12-18	13
-	13.«Ротор-2»	13	4	1	8	13-22	13
-	14.«Динамо-Ставрополь»	13	3	3	7	19-20	12
1	15.«Дружба»	13	2	4	7	8-21	10
	16. «Алания-2»	13		2	10	11-41	5
_	17.«ЕсэнтІыгу»	14	1	1	12	8-49	4

ЩІэупщІэ зиІэ «Пушкиным и картэ»

Къэбэрдей-Балъкъэрым ис щіалэгъуалэ 9000-м щіигъум «Пушкиным и картэр» зэрагъэпэщащ икІи Іэмал яІэщ республикэм, къэралым и шэнхабээ зэхыхьэхэм пщІэншэу екіуэліэну.

«ПУШКИНЫМ и картэр»

- ар къэралым «Мир» картэм ирилъхьэ ахъшэщ, щэнхабээ ІуэхущІапІэхэм щекІуэкІ зэхыхьэхэм (выставкэхэм, спектаклхэм, концертхэм, фестивалхэм) щіалэгъуалэр кіуэфын папщІэ. Мы гъэм зы цыхум хуэзэу ар сом 3000 мэхъу, етІанэгъэ ар 5000-м нэсынущ. Къыхэгъэщыпхъэщ, а ахъшэр нэгъуэщІ ІуэхукІэ къагъэсэбэп зэрымыхъунур. «Госуслуги» порталым ущыщІэупщІэу зыІэрыбгъэхьэ хъунущ «Пушкиным и картэр», жып телефоным «Госуслуги. Культура» гуэдзэныр требгъатхэу.

УФ-м и Президент Путин Владимир и жэрдэмкІэ ирагъэжьа Іуэхум къызэщ еубыдэ илъэс 14 - 22рэ ныбжьым ит щалэгъуалэр.

Мы программэм хэтщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и щэнхабзэ ІуэхущІапІэу 11: Музыкэ къэрал театрыр, Щоджэнціыкіу Алий и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрыр, Кулиев Къайсын и цІэр зезыхьэ Балъкъэр къэрал драмэ театрыр, Горький Максим и цІэр зезыхьэ Урыс къэрал драмэ театрыр, Республикэм и Гуащэ театрыр, КъБР-м и Лъэпкъ музейр, СурэтыщІ гъуазджэхэмкІэ музейр, Темыркъан Борис и цІэр зезыхьэ къэрал филармониер, «Кабардинка», «Балкария», «Тэрч къэзакъхэр» ансамблхэр.

«Пушкиным и картэр» Урысей псом къыщагъэсэбэпынущ. Къапщтэмэ, ар ущыпсэу щІыпІэм епхакъым, сыт хуэдэ къали къыщыбгъэсэбэп нущ.

БЖЬЫХЬЭЛІ Розэ

Сабий джэгукІэхэр Псысэ

Кърухэм я шыихъу

ЦІыкІураш, Нало Заур и тхыгъэхэр пцІыхурэ? ШыпсэкІэ, хъыбаркІэ, усэ ціыкіухэмкіэ къулейщ Нало дадэ... И бжьыхьэр дыщафэу, и уэшхыр нэжэгужэу, и дыгъэр гуапэу, и уафэр къабзэу, и псыІэрышэр псалъэу, и бзухэм уэрэд кърашу! Ціыкіухэм къыфхуэупсащ и гумрэ и псэмрэ къыІэпыкіа хъугъуэфіыгъуэхэмкіэ. И тхыгъэхэм фагъэсэнущ, фи гум дахагъэ къыщагъэушынущ, фи гукъыдэжыр къаІэтынущ, фагъэгушхуэнущ. Дыкъевгъаджэ Нало Заур и зы хъыбар.

Зузэхэ я гъунэгъур щакІуэт. Абы и хабзэт фоч иІыгъыу дэкІрэ махуэ псокІэ къэту. КъэкІуэжа нэужь, хьэблэ цІыкІур зэхуишэст аби, къущхьэмышх тІыгъуа яригъэшхырт, псысэ телъыджэхэр къажри!эрт. Зузэ фІыуэ илъагъурт я гъунэгъур...

Йоуэри, зы пщэдджыжь гуэрым Зузэр жьыуэ къагъэуш. - Нажэ псынщІэу, - жи мамэ, - кърухэр

Зузэ ищІэртэкъым къру жыхуаІэр. ИгъащІэм илъэгъуатэкъым. ИтІани, щІож. Шыхухэр къышіэкіауэ хэт пщіантіэм дэту,

хэти уэрамым тету уафэмкіэ доплъей. Зузи доплъей, илъагъунур сытми имыщізу. Уафэ джабэм кіэрыту къуалэбмыхэра хъунщ кърукіэ зэджэр!» - жи хъыджэбз ціыкіум игукіэ. Ахэр кіапиті зэгуэту макіуэ, щэнауэхэурэ. «Уарэ, арэфым къйкіуэтурэ, къыщіокіыж. увахэщ»,- жи Зузэ игукіэ: къру пашэм и дамэшхуэхэр ишіурэ йоіэ къуршым- едэіуэжакъым, къущхьэмышх къыхуишиякіэ. Абы и бгъуитіымкіэ къру зырыз кіэ- кіи къыіихыжакъым

лъокІуэ. Зым яужьым, заукъуэдияуэ, къру

КЪЭЗАН ФатІимэ

КъебжэкІ

кІапсэ кІагуэщ - зытхух фІэкІа хъуркъым.

Кърухэр зэблэпсэлъыкІыурэ уэрэд жаlэ: «къру-къру, къру-къру, къру-къру...»

Зузэ игу ирохь кърум я уэрэдыр. Дунейр нэхъ дахэ, нэхъ бзыгъэ мэхъу, дыгъэри нэхъ хуабэу къопс, мами нэхъ дахэж мэхъу.Езы ціыкіуми игукіэ жеіэ а уэрэдыр:

«къру-къру, къру-къру...» Псори мэгуфіэ. Щіалэжь ціыкіухэм къажыхьурэ кърухэм уэрэдкІэ йоджэ:

Къру-къру, дэмокъуэ, КІапсэшхуэ!

Къру-къру дэмокъуэ, КІапсэшхуэ!..

Пщыхьэщхьэм хъыбар къоlу: щакlуэм къру къихьащ, жаlэри. Зузи мажэ абы зу кlaпсэшхуэ къуршымкlэ макlуэ. Уафэр еплъыну. Здэжам... кърур унэкум илъщ, къащхъуэщ, кlaпсэр фlыцlэщ. «Уарэ, зэпкърылэла мыгъуэу, и бгъэгур лъым ириlayэ.

Зузэ ар и жагъуащэ мэхъури, щІыбкІэ

Абы иужькіэ, ар щакіуэм и псыси яху

Мис абдеж Зузэм «кърушыпхъу» къыкІапсэшхуэ итщ. Адрейм яужь итхэр къру фіащащ.

МыІэрысэ

- КъэхутакІуэхэм жаІэ мыкІыжмэ къагъэкІыу щытауэ.

- ИнджылызыбзэкІэ мыЇэрысэм зэреджэр «apple»-щ. Ар Аполлон и цІэм къытекІаш. Абы и щхьэусыжыгыу къалъытэу зэрыщы-

МыІэрысэ ліэужьыгъуэу дунейм 7000 къыщабж. А бжыгъэм зэпымыууэ хохъуэ, мыІэрысэ лізужьыгъуэхэр щіыгъуэм псэуа инджылыз жыггъэкіхэм я фіыгъэкіэ.

- Гу лъыфтакъэ: мыІэрыпліанэр хьэуа защіэщ...

ЦІыкіухэ, **мыіэрысэм теу-** - Узыншагъэм сэбэп хуэхъу хуауэ гъэщіэгъуэнхэр вже- витаминхэр мыіэрысафэм тіэнущи, фигу ивубыдэ. и лъабжьэм щызэхуэхьэ-МыІэрысэ фшхырей: ар сащ. МыІэрысафэр трагъэ-Іэфіщ, узыншагъэмкіи сэ- журэ къыватмэ, яхуэвмыдэ - и фэр телъу фшхыи, узын-

- ГъэщІэгъуэнкъэ: мыІэры-Іэрысейр ди эрэм и пэкІэ сэм и плъыфэми мыхьэнэ илъэси 6500-кіэ узэіэбэ- иіэщ. Удзыфэм дзэмрэ дзэлымрэ егъэбыдэ, гъуэжьыр иммунитетымкІэ сэбэпщ, плъыжьым гур фІыуэ егъэлажьэ

МыІэрысэм я нэхъ Іэгъуэщ пасэрей алыджхэм фІыр, къэуат нэхъыбэ зымы эрысейр Аполлон и тхьэ щ элъыр зэгуэбгъэжа нэужь нэхъ щІэх дыдэ гъуабжэ къызыщ Іыхьэрщ.

Иджыри... МыІэрысэр щІэныгъэми «хэлэжьыхьащ». Хъыбар щыІэщ 17-нэ ліэзэдэзыгъакІэ щІэныгъэлІ Ньютон Исаак къэхутэныгъэ цІэрысэр псым хэхуэмэ, щІи- щыхуэхъуауэ. Жыг щІагъ сащ: «Ар щІехуэхым сыт гъэтІысыкІыркъым. И Іыхьэ зыщІэсым мыІэрысэ къы- и щхьэусыгъуэ?!» Абы и щыхуэхъуауэ. Жыг щІагъ сащ: «Ар щІехуэхым сыт

Іуэм мыІэрысэр сэбэп къы- Асыхьэтым Ньютон егупсы- рум» и щэхур къихутащ.

НАФІЭДЗ Заремэ. пыхури, удзыпціэм хэхуат. сэбэпкіэ, «зэзышаліэ къа- *Сурэтыр* **Къарей Элинэ** *ейщ*.

Зыри зимыІэм выжьитІ иІэт...

Еуэрэ-еуэрэт, жи. ЗызимыІэм выжьитІ иІэти, хьэмэшыпхэмкІэ кърихуэкІым-кърихуэ- наужь? кІыурэ, джалэри, и нэм хъуаскІибл къыщІипхъри, сымылъэщмэ, хэт лъэщ? плІанэпиблым дипхъащ. Къыщылъэтыжри:

- Уэ улъэщ-улъэщ, мыл? жиІащ, жи.

- Сэ сылъэщмэ, дыгъэм сегъэври. - Уэ улъэщ-улъэщ, ды-

-Сэ сылъэшмэ, пшэм сы-

къуелъафэри. - Уэ улъэщ-улъэщ, пшэ? - Сэ сылъэщмэ, жьым гъубжэ лъабжьэм деж

сызэрехуэри. - Уэ улъэщ-улъэщ, жьы? хьэпшыр цінкіу щыльти, къысфІошхри.

- Уэ улъэщ-улъэщ, щІы? - Сэ сылъэщмэ, удз къыстокІэри.

- Уэ улъэщ-улъэщ, удз? - Сэ сылъэщмэ, мэлхэм сашхри.

- Уэ улъэщ-улъэщ, мэл? - Сэ сылъэщмэ, пщыжьуэркъыжьхэм сашхри? - Уэ улъэщ-улъэщ,

пщыжь-уэркъыжь? Сэ сылъэщмэ, си къамышы Іэпэпс дзыгъ-

уэм пешхыкІри. -Уэ улъэщ-улъэщ, дзыгъуэ?

- Сэ сылъэщмэ, наужьым

сешхри. Уэ улъэщ-улъэщ,

Ахьай сылъэщ! Сэ Зэгъунэгъуибгъум я шэ пэгунибгъум сыкъыхофри, гуащэм и щхьэнтэ кІапэм «пыху» жезгъэІэу сожейри, сытелъщ! - щыжиІэм, лІыр къыхуилъащ,

- ХьэдрэтыпцІ ухъуи ар! Тыхъ! - жиІэри.

Наужьыр щтэри, щхьэгъубжэмкІэ дэлъащ; щхьэдыгъэм зригъэууэ зы Сэ сылъэщмэ, уэшх ар щилъагъум, нэхъ Іеижу щтэри, дэшхуеижьым - Уэ улъэщ-улъэщ, уэшх? дэжеящ. Жэщ хъуху къе-- Сэ сылъэщмэ, щІым мыхыжыфу тесащ, жи, «нау, нау» - жиІэу пщІэууэ. Жэщ хъури, хьэпшырыр Іуахыжа нэужыц къышехыжыфар.

хьэх сэфарбий

Щыхьым и жыг

Хьэмид и адэр бжьахъуэт. Губгъуэм ист зэзэмызэ фіэкіа къыдэмыхьэжу. Зы пщэдджыжь ар піащізу

Кіўэ, тіасэ, пщыіэм дэкі. Ашыкхэм зэран яхуэхъў-Іамэ, жызоІэри, согузавэ, - зыхуигъэзащ абы Хьэмид.-Сэри зызгъэгувэнкъым, иджыпсту сыныдэкІыжынщ.

Хьэмид иджыри къэтэджатэкъым. И гуапэ хъуакъым къыжраlар. Щхьэхырт, и жеини къакlуэрт. Адэр абы тІзу-щэ щхьэщыхьащ, къытригъэзэжурэ. Сытми, ерагъкІэ къыщыпщащ щІалэ цІыкІур. Хущхьэрт, щатэрт.

- Сэ си закъуэ сытесыфынукъым абы, - жеlэ и нэр щиукъуанцізу и адэм къеплъурэ, - сошынэ! Махуэ шэджагъуэм сыт шынэ, зиунагъуэрэ?.. Механизаторхэри мыжыжьащэу щовэ.

Хьэмид «хъунщ» жиlэртэкъым. Щыст, и lyпэр къыlyригъэпІиикІауэ. Асыхьэтым гъунэгъу щалэ цыкіу Щыхьым

къыдыхьаш. Сэ сынэкІуэнщ, Хьэмид, уи гъусэу, - жиІащ абы. - Ауэ

сытми сфІэфІ сэ губгъуэр! КІуэурэ мэзым пыхьэж губгъуэшхуэм пхыкІ гъуэгум пэмыжыжьэу щыт кхъужьейм бгъэдэт пщыІэм тесщ «бжьахъуитlыр». Хьэмид иджыри зэпимыгъэуа-уэ мэхущхьэ, мэщатэ, зызэфlеш. Щыхьым къыщlэкlауэ хьэмбыlуу щыс къыпфlэщl ашыкхэм яхоплъэ. ЗащигъэнщІыркъым хьэуа къабзэм, пщэдджыжь дыгъэм,

бзу ціыкіухэм къраш уэрэдым. Асыхьэтым Хьэмид пщыІэм къыщІокІ джыдэ иІыгъыу. Си фэеплъ къэзгъэнэнущ! - жеlэ абы. - Макlуэри,

куууэ хиупщі эурэ, кхъужьейм и ціэр піащэу третхэ. ИгъащІэкІэ блэкІми къыблэкІыжми ялъагъуу тетынущ ар, - жеlэ Хьэмид, и «лэжьыгъэр» зэфlигъэкla

Щыхьыми мурад ищащ и фэеплъ гуэр къигъэнэну. Мэзым жэщ, жыгыщІэ цІыкІу къихьри, пщыІэ бжэІупэм

Фэбжь зыгъуэта кхъужьейр зэригъукІыжрэ незэман. Итаи имытаи. Щыхьым хиса жыгым губгъуэшхуэм лъагэу зыщиІэтащ. Абы и щхьэкІэ баринэ дапщэдджыжь-пщыхьэщхьэкіэрэ бзу ціыкіухэм уэрэд къыщраш, шэджагъуэ хуабэ хъуамэ, губгъуэм ит лэжьакІуэхэм я зыгъэпсэхупІэщ. Зэреджэри Щыхьым и

Іэбэдзыуэ

Мыбы сабий зыбжанэ ириджэгу мэхъу, ауэ тІу нэхъ мащ эр джэгуфынукъым. Зым и ІэщІыр адрейм Іэпхъуамбитікіэ еубыд, фэр иІыгъыу, ещанэми етlyа-нэм ейр, епланэми ещанэм ейр еубыдри, Іэ зэрыубыдахэр ягъэуфафэ, мыхэр жагэурэ:

Іэбэдзыуэ дзыуэ-Іэбэдзыуэ дзыуэдзыуэ,

дзыуэ-

Іэбэдзыуэ

дзыуэ!

Апхуэдэурэ джэгухэр бэлэрыгъа нэужь, мыбэлэрыгъа зым, «Тр-рр!» жеІэри, бзу нэхъей, и Іэхэр егъэлъэтэж, езым «къылэ-къылэ» жиІэурэ бэлэрыгъахэр егъэкІыл, псори апхуэдэурэ зэрогъэды-

хьэшх. Аргуэру къыщ адзэжурэ джэгу мэхъу зэрыхуейм хуэдизрэ.

ХьэпІацІэ нокІуэрэ

Іэпхъуамбэхэр хуэмурэ ягъэбакъуэурэ, сабийм и лъакъуэм е и Іэм деж къыщрагъажьэри, и пщэм нэс драгъэкІуей, мы усэ ціыкіур жаіэурэ:

Хьэпіаціэ нокіуэрэ, нокІуэрэ,

ХьэпІацІэ нопщрэ, нопщрэ,

Хьэпіаціэ уи пщэм Ныдопщхьэрэ, ныдопщхьэрэ -Къылэ-къылэ-къылэ!

жаІэри, сабийм и пщэр ягъэтхытх хуэдэу ящІурэ, ягъэдыхьэшх. ЯпэщІыкІэ сабийхэр

шынэ хуэдэу мэхъури, кІийуэ щІопхъуэ, итІанэ йосэжри, мэдыхьэшх, езыхэми хьэауэрэ піаціэ къыпхуагъакІуэурэ къыбдоджэгу, езыхэри зэдэджэгужу щІадзэ.

ШаозитІ

ШабзэкІэ уэфу зызыгъасэ щІалэ цІыкІум шабзитІ къищтэри, лэжьыгъэм пэрыуващ. АрщхьэкІэ, и гъэсакІуэм зы шабзэр къыІихри, лъэныкъуэкІэ Іуихаш.

- ЕтІуанэ шабзэр щхьэ къысіыпха? - щіоупщіэ щІалэ цІыкІур.

- Сэ къыпІысхар етІуанэракъым, атІэ япэ шабзэрщ. Сыту жыпІэмэ, япэ шабзэр тІум щыгъуэми пхутегъэхуэнутэкъым.

- Сыт шхьэкІэ? - Иджыри зы Іэмал узэриІэм ущыгугъыурэ, япэр къыпхуэгъэсэбэпынутэкъым.

- Къуртым лъыхъуэу къикІухьа?

- Джэдэшыбжэр уэ Іупха? Сэ Іусхащ. - Джэдкъуртыжьыр къыщІэпкІа?
- Нартыху ІэгукІэ уэ епта? - Сэ естащ. - Псори занщІзу ищыпа? - Ищыпащ.
- Къуртыр абгъуэм щхьэщыкІа? - ЩхьэщыкІащ.
- Ежьэжащ. - Нанэ хуабжьу бгъэгубжьа?

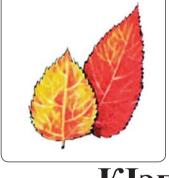
- Ульэпхъащэу ежьэжа?

- КъикІухьащ. - Къигъуэтыжу къихужа?
- Къихужащ. - Ар джэдэшым шІихуэжа? ЩІихуэжащ.
- Бжэри быдэу хуищІыжа? - ХуищІыжащ. Уэри нанэ къошхыда?
- Тlэкlу шхыдащ. Унэм лъейуэ ущlихуа?
- СыщІихуащ. Къэвлэжьащи мис иджы, Мис иджы ТІури унэм фыщІэсынщ!

- ДыщІэсынщ.

- Згъэгубжьащ.

- КъыщІэпкІащ.

КІэпхъ дывгъэщІ

Бжыхьэм тхьэмпэ зэмыфэгъухэр къы Іэпощэщ. ЦІыкІураш сымэ яфіэфіщ ахэр тхьэпмэхэр къыхыдощыпыкі: инагъ-ціыкъащыпурэ Іэрамэу зэхуахьэсын. Девгъауи, тхьэмпэхэм кІэпхъ сурэт къыхэдывгъэщіыкі. Сыт абы папщіэ тщіэн хуейр? Тхьэмпэм я нэхъ дахэр къыхыдощыпыкі, тхылъ зэхуакум дыдогъапщкІуэри, махуэ зытіущкіэ дыдогъэлъ, упіэщіауэ къыдэтхыжынущ. ТхылъымпІэ напэ Іув, шхэпс, къэрэндащ къыдогъэхьэзырри, кlэпхъ сурэтым зыдопщыт:

1. Ди кІэпхъыр къызыхэтщІыкІыну кІуагъ, плъыфэ елъытауэ.

2. КІэпхъым и теплъэр догъэхьэзыр: пкъыр, кlaпэр, щхьэр, лъакъуэхэр, тхьэкІумэхэр. Ахэр зэпыдолъхьэ.

3.Гъуэрыгъуэурэ дэтхэнэри шхэпскіэ тхылъымпіэ Іувым кіэрыдогъапщіэ. И пкъыр япэу кіэрыбгъапщіэмэ, адрейхэр нэхъ тыншу къыпыувэнущ. Къэрэндащ фіьціэкіэ нэрэ пэрэ худощіыж.

И джэдыгур абы банэш, Щынэхъ хуабэми ар щыгъщ. Жэщым, шынэу къимыгъанэу, Джэджьеихьэ макІуэ - дыгъущ.

Унагъуэхьэм иубыдамэ, Топым хуэдэу зещІ хъурей.

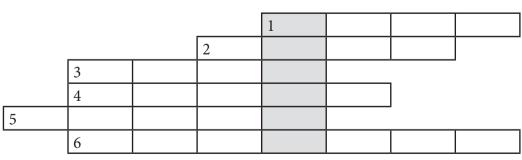
ЕгъэпщІэу, дрегъэлъей.

Хьэ губжьар абы епхъуамэ,

Мастэпэбдзу, жанщ и банэр, УкъеуІэ уеІэбам. И джэдыгур сыт зэманми Арш шІышыгъыр, фымышІам.

Псальэзэблэдз

ЕкІуэкІыу: 1. Гъатхэ нагъыщэ, псэущхьэфІ нэщэнэ. 2. КъанитІ зэрошхри, яку шхын къыдокі. 3. Жэщ уэздыгъэ, губгъуэ гъэдахэ. 4. Къадз-надзу унэм исыр зыгъашхэ. 5. Блыным зыщигъазэу, зэман пызыбжыкі. 6. Бжэным и фэ бым-бым, башым и щхьэ

Къехыу: 1. Адакъэ мыщу хьэщІэщ кІуэрей.

Зыгъэхьэзырар БИЦУ Жаннэщ.

Жэуапхэр:

Къехыу: 1. Щхьэнтэ. Екіуэкіыу: 1. Щынэ; 2. Щхьэл; 3. Мазэ; 4. Кхъузанэ; 5. Сыхьэт; 6. Бэрэбан.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

Жьэк Іэмыхъу Маринэ (унафэщІредактор), Ширдий Маринэ (унафэщІредактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» КъБР-м газетыр Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-

Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66. КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ

лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ 42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ -40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкІакГуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм Балъкъэр Республи-- 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэткэ, Налшык къалэ,

теххэм - 42-75-78, 42-63-64.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м

федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10 Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и

хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхушІапІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ

357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, редактору ЩхьэщэмыщІ Изэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ (1, 2-нэ нап.), Щоджэн Заирэ (3, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 • Тираж 1.841 • Заказ №2330